Crna Gora
Ministarstvo javne uprave,
digitalnog društva i medija

Adresa: Rimski trg br. 45
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 482 131
fax: +382 20 241 790
www.mju.gov.me

Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2020. godinu

Podgorica, mart 2020. godine

SADRŽAJ

Uvodne napomene

Adekvatno upravljanje sajber bezbjednošću na nacionalnom nivou podrazumijeva postojanje odgovarajućeg pravnog okvira, institucionalnih kapaciteta i mehanizama kontinuirane koordinacije aktivnosti i saradnje svih relevantnih aktera.

Prepoznajući značaj koji ne samo na nacionalnom, već i regionalnom i međunarodnom planu ima pitanje sajber bezbjednosti i efikasno suočavanje s sajber prijetnjama, Crna Gora je tokom prethodne decenije napravila značajne iskorake na ovom polju.

Uspostavljanje Nacionalnog Tima za odgovor na računarske incidente (CIRT), usvajanje Zakona o informacionoj bezbjednosti u koji je transponovana EU direktiva o mrežnoj i informacionoj bezbjednosti, izrada Uredbe o mjerama informacione bezbjednosti, donošenje dvije Strategije sajber bezbjednosti za periode 2013-2017 i 2018-2021, uz prateće Akcione planove, formiranje Savjeta za informacionu bezbjednost, te priključenje NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu u Talinu, samo su neka od strateških dostignuća na planu kreiranja održivog normativnog i institucionalnog okvira koji je istovremeno i usklađen s pravnom tekovinom EU i na liniji ispunjavanja obaveza koje su proizašle iz pregovaračkog procesa.

Davanje prioriteta podizanju nivoa sajber bezjbednosti na nacionalnom nivou predstavlja svojevrstan zalog za budućnost, jer bezbjedan sajber prostor ostaje važan preduslov stvaranja podsticajnog ambijenta za kontinurani ekonomski razvoj, digitalnu transformaciju i pružanje javnih usluga.

Tokom 2020. godine, pod uticajem pandemije koronavirusa, konstatovan je eksponencijalni porast hibridnih prijetnji i ugrožavanja vitalnih procesa na različitim nivoima od strane malicioznih sajber aktera. Ovim je dodatno potvrđena neophodnost intenziviranja napora na planu snaženja kapaciteta za odgovor na sajber izazove kako na nacionalnom nivou kroz međuinstitucionalnu, ali i saradnju sa privatnim sektorom, civilnim društvom i akademskom zajednicom, tako i na regionalnom i međunarodnom planu kroz zajedničke aktivnosti, razmjenu informacija i saradnju u incijativama i organizacijama.

Prepoznajući aktuelne trendove u oblasti sajber bezbjednosti, a oslanjajući se na postavljene ciljeve u Strategiji sajber bezbjednosti Crne Gore 2018-2021, kroz Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za 2020. godinu ukazano je na stepen realizacije planiranih aktivnosti. Istovremeno, uzimajući u obzir izazove s kojima su se nadleženi resori suočili tokom 2020. godine, a koji su kroz navedeni Izvještaj prepoznati, definisan je i Akcioni plan za 2021. godinu kojim se pretenduje zaokružiti postupanje na planu dostizanja ciljeva postavljenih poslednjom Strategijom sajber bezbjednosti Crne Gore.

Crna Gora
Ministarstvo javne uprave,
digitalnog društva i medija

Adresa: Rimski trg br. 45
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 482 131
fax: +382 20 241 790
www.mju.gov.me

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI MJERA IZ AKCIONOG PLANA ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE SAJBER BEZBJEDNOSTI 2018-2021, za 2020. GODINU

REALIZACIJA MJERA PREMA STRATEŠKIM CILJEVIMA

Akcioni plan sadrži 8 ciljeva i 30 aktivnosti i mjera. Realizovano je devet aktivnosti, u toku je realizacija još devet, dok 12 aktivnosti nije realizovano. Mjere iz Akcionog plana su realizovane samostalno ili u saradnji sa ključnim institucijama iz oblasti sajber bezbjednosti.

Implementacija Strategije sajber bezbjednosti 2018-2021 predstavlja složen proces čiju realizaciju otežava činjenica da se radi o vrlo kompleksnoj oblasti kod koje je teško predvidjeti probleme u realizaciji ciljeva. Na osnovu navedene analize realizovanih aktivnosti koje su prikazane ovim Izvještajem, evidentirano je da su odgovorni organi, do sada, djelimično implementirali aktivnosti utvrđene Akcionim planom za 2020. godinu. Ipak, treba napomenuti činjenicu da je u skladu sa Zakonom o tajnosti podatka („Službeni list CG“, br. 14/08, 76/09, 41/10, 38/12, 44/12, 14/13, 18/14, 48/15 i 74/20) CIRT koji je bio u Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija, u okviru jedne organizacione jedinice, u novembru 2020. godine prešao u Direkciju za zaštitu tajnih podataka, što je u jednom dijelu moglo uticati na realizaciju nekih od aktivnosti.

Nazivi institucija koje su učestvovale u izradi Izvještaja o realizaciji mjera iz Akcionog plana za implementaciju Strategije sajber bezbjednosti 2018-2021, za 2020. godinu, prilagođeni su u skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. 118/2020, 121/2020, 1/2021 i 2/2021)."

1. KAPACITETI ZA SAJBER ODBRANU

1.1. Uspostavljanje strukture lokalnih CIRT-ova sa revizijom postojećeg stanja

- Indikator rezultata: Analiza postojećeg stanja; Formiranje lokalnih CIRT-ova u organima lokalne samouprave
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal

- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Realizovano**

U skladu sa aktivnostima Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija je pokrenulo proceduru za uspostavljanje lokalnih CIRT timova u organima lokalne samouprave. Obaveza formiranja lokalnih CIRT timova ili određivanja kontakt osobe u institucijama jeste u cilju uspostavljanja sistema zaštite od računarskih bezbjednosnih incidenata na internetu i koji će neposredno sarađivati sa Nacionalnim CIRT-om.

Do kraja 2020. godine ukupno je određeno 79 kontakt osoba za saradnju sa CIRT-om.

1.2. Planiranje budžetskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost u okviru institucija koje su prepoznate kao nosioci

- Indikator rezultata: Broj institucija koje su izradile plan budžetskih sredstava
- opredijeljenih za sajber bezbjednost
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo prosvjete,nauke, kulture i sporta, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova
- Datum početka: III kvartal
- Datum završetka: III kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Djelimično realizovano**

Direkciji za zaštitu tajnih podataka za ovu namjenu nijesu odobrena sredstva.

Budžetom Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija za 2020. godinu planirana su određena sredstva za razvoj sajber kapaciteta u ministarstvu, uključujući i CIRT. Međutim, nakon prelaska CIRT-a u Direkciju za zaštitu tajnih podataka, budžetska sredstva nijesu na raspolaganju CIRT-u, s obzirom da u Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija postoji potreba za razvoj sajber kapaciteta.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija je u 2020. godini, relizovalo je nabavku licenci za bezbjednosne alate i alate za monitoring, kao i za bezbjednosne uređaje. U prethodnom periodu izvršena je implementacija SSL certifikata na nivou 95 portala koji se hostuju na državnom private cloudu i kontinuirano se radi na obezbjeđivanju pomenutih certifikata za nove portale. Takođe, izvršene su i obuke zaposlenih u cilju primjene navedenih alata.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija planiralo je u 2021. godini budžetska sredstva za nadogradnju bezbjednosnih alata i konsolidaciju mreže ODU u cilju podizanja sajber bezbjednosti na visočiji nivo.

Ministarstvo odbrane je budžetom za 2020. godinu predvidjelo posebna sredstva za nastavak razvoja sajber kapaciteta. Takođe, predlogom budžeta za 2021. godinu, planirani su određeni projekti iz oblasti sajber bezbjednosti.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je planiralo i dobilo određena budžetska sredstva za realizaciju stavke: nadogradnja softverskih rjesenja i nabavka potrebne HW opreme u cilju povećanja sajber bezbjednosti i zaštite kritične infrastrukture ministarstva. Sredstva su vraćena budžetu na zahtjev Ministarstva finansija i socijalnog staranja, zbog racionalizacije budžeta na državnom nivou u 2020. godini.

U okviru aktivnosti predviđenih Operativnim ciljem 1 koji se odnosi na Kapacitete za sajber odbranu, odnosno planiranje budžetskih sredstava, Ministarstvo vanjskih poslova je opredijelilo određena budžetska sredstva u cilju finansiranja aktivnosti iz domena sajber bezbjednosti iz redovnih budžetskih sredstava.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je budžetom za 2020. godinu predvidjelo posebna sredstva za nastavak razvoja sajber kapaciteta. Takođe, predlogom budžeta za 2021. godinu, planirani su određeni projekti na unapređenju sajber bezbjednosti.

Agencija za nacionalnu bezbjednost je izvršila planiranje budžetskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost.

1.3. Uspostavljanje nove organizacione strukture Nacionalnog CIRT-a

- Indikator rezultata: Usvojen predlog strukture Nacionalnog CIRT-a
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: III kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Aktivnost nije realizovana i novi rok za realizaciju je IV kvartal 2021. godine, ukoliko se za to steknu uslovi.

1.4. Uspostavljanje tehničkih kapaciteta NCIRT-a

- Indikator rezultata: Nabavljena oprema; Implementirani sistemi
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: II kvartal
- Datum završetka: kontinuirano
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Dijelimično realizovano**

U 2020. godine, u Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija došlo je do uspostvaljanja tehničkih kapaciteta CIRT-a, koji su CIRT-u bili na raspolaganju do novembra 2020. godine, nakon čega CIRT prelaskom u Direkciju za zaštitu tajnih podataka nije bio u mogućnosti da koristi ove kapacitete, s obzirom da je u Ministarstvu

javne uprave, digitalnog društva i medija, shodno nadležnostima postojala potreba za istim.

U budžetu Direkcije za zaštitu tajnih podataka za 2020. godinu, nijesu mogla biti opredijeljena sredstva za ovu namjenu.

Novi rok za realizaciju aktivnosti je IV kvartal 2021. godinu, u skladu sa raspoloživim sredstvima.

1.5. Usklađivanje zakonske regulative u skladu sa planom reorganizacije NCIRT-a

- Indikator rezultata: Izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti; Izmjene i dopune Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru, Izmjene i dopune Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: II kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Aktivnost nije realizovana i prebaciće se za IV kvartal 2021. godine, ukoliko se za to steknu uslovi.

U skladu sa Zakonom o tajnosti podataka CIRT je prepoznat u okviru Direkcije za zaštitu tajnih podataka. Međutim, nijesu se stekli uslovi za prepoznavanje CIRT-a kao posebne institucije koja bi bila izmještena iz Direkcije, te samim tim, nije došlo ni do izmjene zakonske regulative.

1.6. Analiza rizika

- Indikator rezultata: Formiran tim; Prikupljeni podaci; Pripremljen izvještaj
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: II kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- Status realizacije: Djelimično realizovano

Direkcija za zaštitu tajnih podataka je u sklopu aktivnosti vezanih za plan integriteta i uspostavljanja informacionog sistema za razmjenu nacionalnih tajnih podataka radila na procjenama rizika u domenu aktivnosti iz svoje nadležnosti.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija redovno vrši analiziranje rizika u mreži državnih organa, koji se dalje tretiraju kroz pripremu mjesta za umanjenje rizika, kako kroz nabavku specijalizovane opreme i alata, tako i kroz obuke zaposlenih i jačanje administrativnih kapaciteta.

Ministarstvo odbrane je realizovalo navedenu aktivnost.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je u 2020. godini, u skladu sa Strategijom razvoja IKT pravosuđa 2016-2020 nastavilo aktivnosti na projektu „Implementacija informacione bezbjednosti u informacioni sistem pravosuđa Crne Gore prema međunarodnom i nacionalnom standardu MEST ISO/IEC 27001:2014." Urađena je GAP analiza trenutnog stanja u vezi bezbjednosti informacija, na osnovu koje je sačinjen Plan tretiranja rizika. Plan sadrži listu kontrola, odnosno organizacionih i tehničkih mjera koje treba preduzeti za ublažavanje, odnosno eliminisanje svakog identifikovanog rizika. Takođe je urađena i Analiza uticaja na poslovanje, koja sadrži neophodne procedure na osnovu postojećih poslovnih procesa, IT infrastrukture i bezbjednosne politike u ministarstvu.

Tokom 2020. godine, kao jedna od nadležnih institucija za sprovođenje Akcionog plana za implementaciju Strategije sajber bezbjednosti Crne Gore za 2020. godinu, predviđeno je da Ministarstvo vanjskih poslova sprovodi aktivnosti na jačanju administrativnih kapaciteta institucija zaduženih za sajber bezbjednost. S tim u vezi, Ministarstvo vanjskih poslova je uradilo analizu trenutnog stanja u Odjeljenju za upravljanje informacionim sistemima, kao i procjenu optimalnog broja službenika zaduženih za sajber bezbjednost. Analizom je utvrđeno da je u Odjeljenju trenutno angažovano samo tri službenika na poslovima: primjene informaciono komunikacionih tehnologija (ICT) u Ministarstvu i diplomatsko-konzularnim predstavništvima; održavanja, administriranja i razvoja cjelokupne informatičke strukture; upravljanja i koordiniranja projektima koji sadrže informatičku komponentu; kontinuiranog praćenja i primjene novih tehnologija i rješenja u cilju povećanja kvaliteta rada i jačanja interakcije sa partnerima i zainteresovanim stranama; projektovanja, razvoja i administracije, održavanja i dokumentovanja računarskih programa, računarske mreže i opreme, kao i administracije, ažuriranja i obuke za korišćenje postojećih aplikativnih rješenja (informacionog sistema, podsistema i portala); sprovođenja i uvođenja međunarodnih standarda za upravljanje bezbjednošću informacija, uspostavljanja mjera i procedura koje se odnose na zaštitu podataka i informacionih sistema, kao i zaštićene i efikasne elektronsku komunikaciju između Ministarstva i diplomatsko-konzularnih predstavništva. Na osnovu pomenute analize, procjena je da je za tekuću godinu neophodno angažovanje minimum jednog službenika na poslovima jačanja sajber bezbjednosti. Napominjemo da je kadrovsko jačanje Odjeljenja kontinuirana aktivnost i da je potrebno zapošljavanje dodatnih kadrova.

Agencija za nacionalnu bezbjednost nije učestvovala u formiranju i eventualnom radu tima na nivou države. U Agenciji je formirana komisija za procjenu rizika u okviru koje se vrši i procjena rizika po komunikaciono informacione sisteme iz okvira nadležnosti Agencije. Postoji definisan registar rizika kao Strategija za upravljanje rizicima.

Agencija za nacionalnu bezbjednost kontinuirano vrši analizu i procjenu rizika ne samo za Agenciju već i drugih štićenih objekata u skladu sa Zakonom. Ovaj proces će se i dalje obavljati kontinuirano.

Ministarstvo unutrašnjih poslova nije imalo aktivnosti.

2. CENTRALIZACIJA SAJBER EKSPERTIZE I RESURSA

2.1. Jačanje administrativnih kapaciteta CIRT-a

- Indikator rezultata: Zaposleno 14 službenika
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: III kvartal
- Datum završetka: kontinuirano
- Planirana sredstva: Nisu planirana sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Aktivnost nije realizovana i prebaciće se za IV kvartal 2021. godine, ukoliko se za to steknu uslovi u okviru Direkcije za zaštitu tajnih podataka.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, u 2020. godini, Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, u Direkciji za informatičku bezbjednost i odgovor na kompjuterske incidente (CIRT) sistematizovalo je 8 radnih mjesta, od kojih je 6 bilo popunjeno. Za povećanje broja radnih mjesta u ministarstvu u 2020. godini, nijesu bila odobrena sredstva.

U Direkciji za zaštitu tajnih podataka, Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sitematizaciji, u okviru Odjeljenja za informatičku bezbjednost i odgovor na računarske incidente (CIRT) sistematizovano je 12 radnih mjesta, od kojih je popunjeno 6.

2.2. Uspostavljanje bezbjednosnog operativnog centra (CIRT SOC-a)

- Indikator rezultata: Nabavljena osnovna oprema za uspostavljanje CIRT SOC-a. 1. obezbijeđen prostor 40m2 sa sistemom fizičke bezbjednosti, 2. četiri TV monitora, 3. šest računara, 4.pristup SIEM rješenju)
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: II kvartal
- Datum završetka: kontinuirano
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Djelimično realizovano**

U Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija, za potrebe CIRT-a opremljena je prostorija za rad i nabavljen je dio računarske opreme za zaposlene.

S obzirom na to da je CIRT u novembru 2020. godine, iz Ministartstva javne uprave, digitalnog društva i medija prešao u Direkciju za zaštitu tajnih podataka, neophodno je bilo obezbijediti adekvatan prostor za rad službenika CIRT-a. Uprava za katastar i državnu imovinu je obezbijedila za CIRT prostorije koje ne ispunjavaju uslove za rad CIRT-a, a naročito ne sa aspekta bezbjednosno operativnog centra, obrade osjetljivih podataka, te podataka označenih stepenom tajnosti.

Direkcija se nakon smještanja CIRT-a u prostorije koje su dodijeljenje kao privremeno rešenje, obraćala više puta Upravi za katastar i državanu imovinu, sa zahtjevom da se obezbjede adekvatne prostorije.

Shodno navedenom Direkcija nije bila u mogućnosti da realizuje ovu aktivnost.

2.3. Nastavak razvoja mehanizama za zaštitu, monitoring, upravljanje ranjivostima, analizu i forenziku incidenata

- Indikator rezultata: Implementirana nova rješenja u institucijama, povećan nivo monitoringa, zaštite, upravljanja ranjivostima ili mehanizama za forenziku i analizu
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo odbrane, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: kontinuirano
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Djelimično realizovano**

Budžetom Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija za 2020. godinu, za potebe rada u poglede ove aktivnosti, uključujući i CIRT, planirana su i obezbijeđena određena sredstva za razvoj sajber kapaciteta. Nabaljeni su alati za zaštitu, monitoring, upravljanje ranjivostima, analizu i forenziku incidenata, ali nakon prelaska CIRT-a u Direkciju za zaštitu tajnih podataka, isti nijesu mogli biti prenijeti s obzirom da u ministarstvu, shodno nadležnostima postoji potreba za upotrebu istih.

Shodno navedenom, od novembra 2020. godine, navedeni alati nijesu u posjedu CIRT-a.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija je u 2020. godini izvršilo implementiraciju SIEM rješenja (alat za upravljanje ranjivostima, analizu i forenziku incidenata), dodatno je implementiran sistem za skeniranje ranjivosti mreže organa državne uprave, veb aplikativni firewall kao i serverski firewall. Takođe, implementirana je redudantna internet konekcija u cilju povećanja dostupnosti internet servisa korisnicima unutar mreže državnih organa.

U cilju prevencije gubitka podataka zbog dotrajalosti opreme na kojoj su prethodno bili skladišteni, implementiran je novi „cloud sistem“ i „backup sistem“ kao dodatni sistem zaštite podataka od gubitka, gdje se koriste magnetne trake za skladištenje rezervnih kopija podataka.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija je za 2021. godinu obezbjedilo sredstva za unaprijeđenje i nadogradnju bezbjedonosnih alata kao i monitoring sistema neophodnim softverskim alatima. Takođe, ovo ministarstvo je donijelo i Politiku informacione bezbjednosti i set procedura koje proizilaze iz Uredbe o mjerama informacione bezbjednosti.

Ministarstvo odbrane je tokom 2020. godine, implementiralo sistem koji je unaprijedio kapacitete za zaštitu informacija i analizu događaja.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je u pravcu realizacije ove mjere preduzelo više aktivnosti:

- Podignut nivo sigurnosti na firewall-u, uključivanjem Deep inspection opcije tj. mrežnog filtriranja kojim se ispituje internet saobraćaj(paketi) na neželjenu poštu, ključne riječi ili neki drugi kriterijum koji se zadaje;
- Implementacija ISO 27001 standarda u dijelu unapređenja mjera fizičke, informatičke i personalne bezbjednosti korisnika, te kontinuirani rad na primjeni i unapređenju tih mjera;
- Implementiran sistem log mrežnog saobraćaja, koji omogućava pregled događaja (logova) na serverima i mrežnim uređajima koji su dio infrastrukture Ministarstva;
- Izvršen upgrade windows operativnih sistema i microsoft office na novije verzije, u skladu sa zahtjevom MJU da se iz mreže uklone računari koji imaju instalirane starije verzije softvera, za koje je istekla podrška;
- U cilju kontinuirane obnove računara i računarske opreme izvršena ja nabavka: desktop računara, laptopova, MFP štampača, upravljivih i neupravljivih switch-eva.
- Nastavljene su aktivnosti i u 2020. godini na projektu implementacije standarda MEST ISO/IEC 27001:2014, u dijelu donošenja i usvajanja krovnih dokumenata i internih pravilnika:
- „Politika informacione bezbjednosti informacionog sistema pravosuđa" urađena i usvojena;
- Urađen Business Continuity plan ministarstva;
- Pravila o korišćenju i razvoju IS Ministarstva urađena i usvojena;
- Dodatno, u 2020. godini urađeno je više tehničkih specifikacija potrebnih za realizaciju nabavki koje se tiču povećanja ukupne bezbjednosti informacionog sistema pravosuđa(ISP), a tiču se implementacije Log Management Sistema –SIEM-a i sistema za prevenciju gubitka podataka – DLP rješenja, na osnovu usvojenog Kataloga osjetljivih podataka.

U okviru Informacionog sistema obrazovanja, u dijelu evidencije podataka pedagoško-psiholoških službi obrazovno-vaspitnih ustanova evidentiraju se podaci o vršnjačkom nasilju u sajber prostoru, kao i o sajber problemima koji nije među vršnjacima, a tiče se zloupotrebe fotografija ili videa, finansijskim prevarama, predatorima itd. Podaci se evidentiraju samo za djecu koja su te godine u školskom sistemu. Ovaj sistem je implemetiran u svim obrazovno-vaspitnim ustanovama. Podaci se koriste za rad Komisije za prevenciju nasilja i vandalizma u obrazovno-vaspitnim ustanovama.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je planiralo u 2021. godine, implementaciju sistema koji bi unaprijedio kapacitete za zaštitu informacija i analizu događaja.

U prethodnom periodu Agencija za nacionalnu bezbjednost je intezivno radila na jačanju tehničkih kapaciteta u oblasti sajber bezbjednost. Iz tog razloga je i izvršena nabavka i implementacija novih tehničkih sredstava koja su doprinijela boljoj zaštiti i bezbjednosti IK sistema Agencije. Takođe je izvršeno i godišnje produženje licenci za softversku i hardversku opremu u cilju postizanja kontinuiranog tehničkog održavanja i upgrade-a postojeće opreme. Agencija će nastaviti da kontinuirano radi na nabavci i implementrianju novih hardverskih i softverskih rješenja u cilju jačanja otpornosti i zaštite informacionih sistema koje koristi, kao i sistema od značaja za nacionalnu

bezbjednost. Odabir opreme i softvera se vrši u skladu sa propisima koji propisuju oblast tajnih podataka kao i u skladu sa setom standarda ISO 27001.

3. ZAŠTITA KRITIČNE INFORMATIČKE INFRASTRUKTURE

3.1. Donošenje podzakonskih akata u vezi sa KI

- Indikator rezultata: Pripremljen predlog; Predlog usvojen
- Nadležna institucija: Ministarstvo unutrašnjih poslova
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Nije realizovana aktivnost i biće realizovana u IV kvartalu 2021. godine.

3.2. Opremljena specijalizovana prostorija za forenziku i analitiku

- Indikator rezultata: Obezbijeđena prostorija: Nabavljeno 6 računara; Instalirana open source rešenja za monitoring, Nabavka alata za forenziku i analitiku
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: III kvartal
- Datum završetka: kontinuirano
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Djelimično realizovano**

U Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija tokom 2020. godine, za potrebe CIRT-a, obezbijeđena je specijalizovana prostorija sa 6 monitora i kontrolom pristupa i instalirano „open source“ rešenje za monitoring.

Nakon prelaska CIRT-a u Direkciju za zaštitu tajnih podataka, prenijeta je oprema, odnosno šest monitora, kao i server sa open source rešenjem za monitoring. Međutim, kako CIRT prelaskom u Direkciju nije smješten u adekvatne prostorije, nije moguća upotreba navedene opreme.

4. MEĐUINSTITUCIONALNA SARADNJA

4.1. Platforma za razmjenu informacija

- Indikator rezultata: Operativna platforma
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija,
- Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: III kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija je planiralo sredstva za ovu namjenu, ali do realizacije istih nije došlo.

Prelaskom CIRT-a u Direkciju, u ministarstvu ne postoji dalja potreba za realizacijom ove aktivnosti.

4.2. Interresorni operativni tim

- Indikator rezultata: Napravljen plan za odgovore na incidente koji imaju uticaj na veći dio sistema državnih organa. Plan treba da sadrži definisane uloge i raspoložive stručne i tehničke kapacitete po institucijama
- Nadležna institucija: Savjet za informacionu bezbjednost
- Datum početka: II kvartal
- Datum završetka: III kvartal
- Panirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Aktivnost nije realizovana i planiraće se realizacija za IV kvartal 2021. godine. Savjet za informacionu bezbjednost je donio Odluku o obrazovanju Operativnog radnog tima čiji su zadaci praćenje sajber napada na mreži organa državne uprave i izvještavanje Savjeta na mjesečnom nivou, kao i pružanje podrške organima državne uprave u smislu rešavanja sajber incidenata.

4.3. Jačanje međuinstitucionalne saradnje

- Indikator rezultata: Broj održanih zajedničkih obuka, konferencija, sastanaka
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal

- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva; Donacije
- **Status realizacije: Realizovano**

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija je aktivno učestvovalo u u okviru ovog projekta.

Ministarstvo odbrane u 2020. godini nije bilo organizator sličnih aktivnosti. Međutim, predstavnici Ministarstva odbrane su učestvovali na određenim obukama i djelovali u okviru interresornih radnih grupa: Savjet za informacionu bezbjednost; Radna grupa za sajber bezbjednost, u okviru Interresorne komisije za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama; Kursevi koje je organizavao NCIRT u saradnji sa DCAF (podrška Ambasade UK); I druge "ad hoc" interresorne akcije.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava imalo je komunikaciju sa drugim instiucijama koje participiraju u ovoj aktivnosti, ali redukovanog karaktera. Uzrok se može djeimično naći u pandemiji COVID 19.

Ministarstvo unutrašnjih poslova u 2020. godini nije bilo organizator sličnih aktivnosti. Međutim predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova su učestvovali na određenim obukama i djelovali u okviru interresornih radnih grupa: Savjeta za informacionu bezbjednost i Radne grupa za sajber bezbjednost, u okviru Interresorne komisije za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama, Operativnog radnog tima.

Kako bi na što bolji i efikasniji način odgovorili na incidentne situacije, Agencija za nacionalnu bezbjednost konstantno održava kvalitetnu saradnju i nesmetanu razmjenu informacija između ključnih institucija na polju sajber bezbjednosti. Ova saradnja se ogleda kroz razmjenu iskustava i informacija ali i u aktivnom učestvovanju u rješavanju incidentnih situacija, kroz pružanje pomoći kako u tehničkim kapacitetima tako i u profesionalnim i stručnim. Zbog Covid 19 pandemije obim ove saradnje je bio na nižem nivou nego prethodnih godina kada su u pitanju zajedničke obuke, seminari i konferencije.

Agencija za nacionalnu bezjednost je kontinuirano radila na unapređenju saradnje sa drugim državnim organima i organima uprave i nastaviće saradnju ubuduće.

Direkcija za zaštitu tajnih podataka je učestvovala u radu međuresornih radnih grupa: Savjet za informacionu bezbjednost, Radna grupa za sajber bezbjednost u okviru Interresorne komisije za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama, obuke u organizaciji NCIRT/DCAF, koordinacija radom međuresorne radne grupe koja se bavi izradom predloga unaprijeđenih verzija normativnih akata za potrebe sertifikacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa u kojima se obrađuju tajni podaci, obuke po pitanju zaštite tajnih podataka

4.4. Izmjene i dopune pravilnika o radu CIRT-a

- Indikator rezultata: Unaprijeđen pravilnik u dijelu razmjene informacija i izvještavanja
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka,
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva

- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Aktivnost nije realizovana i planirana je za IV kvartal 2021. godine.

5. ZAŠTITA PODATAKA

5.1. Jačanje institucionalnih kapaciteta potrebnih za sertifikaciju informaciono-komunikacionih sistema u kojima se obrađuju tajni podaci

- Indikator rezultata: Implementiran jedan novi sistem
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Aktivnost nije realizovana i prenijeće se u IV kvartal 2021. godine.

Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore od ranije imaju informaciono-komunikacioni sistem koji ispunjava uslove za razmjenu podataka označenih stepenom tajnosti “INTERNO”. U toku je proces sertifikacije, koji uključuje usklađivanje politika i procedura sa relevantnim zakonima i podzakonskim aktima.

Agencija za nacionalnu bezbjednost u kontinuitetu radi na obezbjeđivanju adekvatnih prostorija, računarske opreme i sistema za prijem, obradu i čuvanje tajnih podataka stepena tajnosi INTERNO.

Ostali nosioci nijesu imali aktivnosti i ovu aktivnost nije potrebno prenositi u novom Akcionom planu za 2021. godinu, s obzirom da ima preklapanja sa aktivnošću iz tačke 5.4.

5.2. Unapređenje propisa neophodnih za sprovođenje sertifikacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa za obradu tajnih podataka

- Indikator rezultata: Izrađeni odgovarajući pravni akti i prateća dokumenta od strane međuresorne radne grupe
- Nadležna institucija: Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: I kvartal

- Datum završetka: II kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Djelimično realizovano**

Predstavnici Direkcije za zaštitu tajnih podataka koordinirali su radom međuresorne radne grupe koja se bavi izradom predloga unaprijeđenih verzija normativnih akata za potrebe sertifikacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa u kojima se obrađuju tajni podaci, sa fokusom na unapređenje propisa u dijelu sertifikacije samostalnih računara i interkonekcije informacionih sistema većih stepena tajnosti se.

5.3. Obuke po pitanju implementacije standarda informacione bezbjednosti (sertifikovani implementator, interni revizor ili eksterni revizor)

- Indikator rezultata: Sertifikovano minimum po jedan službenik iz institucija
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija nije učestvovalo na obukama po pitanju implementacije standarda informacione bezbjednosti.

Direkcija za zaštitu tajnih podataka ima sertifikovana tri eksterna revizora za ISO 27001.

U okviru Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava sprovedena je edukacija dva službenika za: Internal auditor for information security management systems ISO/IEC 27001:2013

Ministarstvo unutrašnjih poslova nije imalo aktivnosti vezano za realizaciju ove aktivnosti.

Službenici Agencije za nacionalnu bezbjednost nijesu učestvovali na obukama koje omogućavaju sertifikaciju.

5.4. Stvaranje uslova za prijem i čuvanje podataka označenih stepenima tajnosti „Povjerljivo“, „Tajno“ i „Strogo Tajno“

- Indikator rezultata: 3 institucije koje imaju potrebu da se vrše razmjenu tajnih podataka su obezbijedili adekvatne prostorije, računarsku opremu ili sistem (u slučaju da je potreban) za prijem, obradu i čuvanje tajnih podataka

- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: III kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet
- **Status realizacije: Djelimično realizovano**

Za čuvanje dokumentacije označene stepenima tajnosti „Povjerljivo“, „Tajno“ i „Strogo tajno“, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija obezbijedilo je sef po standardima, u skladu sa propisima kojima se uređuje tajnost podataka. U 2021. godini planirano je opremanje prostorije i sertifikaciju iste do nivoa tajnosti „povjerljivo“.

Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore imaju uslove za prijem, čuvanje i razmjenu podataka označenih stepenima tajnosti “Povjerljivo”, “Tajno” i “Strogo Tajno”.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava nema potrebu razmjene podataka označenih stepenima tajnosti “Tajno” i “Strogo Tajno” , tako da nije preduzimalo aktivnosti vezano za ovu mjeru. U pripremi je izrada Kataloga osjetljivih podataka na nivou ministarstva, kao dokumenta neophodnog za implementaciju DLP sistema na nivou pravosuđa.

Ministarstvo unutrašnjih poslova nije imalo aktivnosti vezano za realizaciju ove aktivnosti.

Agencija za nacionalnu bezbjednost u kontinuitetu radi na obezbjeđivanju adekvatnih prostorija, računarske opreme i sistema za prijem, obradu i čuvanje tajnih podataka označenih stepenima tajnosti “Povjerljivo”, “Tajno” i “StrogoTajno”.

5.5. Donošenje pravnog akta o imenovanju savjetnika za informacionu bezbjednost

- Indikator rezultata: Izrada odgovarajućeg pravnog akta; Donošenje pravnog osnova za imenovanje lica koja bi bila zadužena za poslove informacione bezbjednosti i predstavljala kontakt tačke u institucijama za akreditaciju informacionih sistema ili implementaciju standarda informacione bezbjednosti
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo vanjskih poslova, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Ova aktivnost nije realizovana, s obzirom da se kategorizacija zvanja, odnosno radnih mjesta (savjetnik, viši savjetnik, samostalni savjetnik) uređuje Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, a da se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta može prepoznati radno mjesto u okviru kojeg će biti prepoznati poslovi informacione bezbjednosti.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija u opisima pojedinih radnih mjesta, pored ostalih poslova prepoznati su poslovi informacione bezbjednosti.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane iz 2020. godine, u opisima pojedinih radnih mjesta su naznačeni poslovi i odgovornosti u vezi sa informacionom bezbjednošću. Takođe, u planu je da se navedene nadležnosti prošire i na dodatan broj zaposlenih, kako bi se obezbijedila što veća odgovornost i bolja primjena.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava nije realizovalo ovu aktivnost, već će biti pravno uređena novim aktom o sistematizaciji, čije usvajanje se očekuje.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova iz 2020. godine, u opisima pojedinih radnih mjesta su naznačeni poslovi i odgovornosti u vezi sa informacionom bezbjednošću.

Postojećom sistematizacijom Agencije za nacionalnu bezbjednost predviđena su savjetnička mjesta koja su popunjena službenicima koji se bave ovom problematikom.

5.6. Prepoznati ključne institucije u kojima treba urgentno uraditi penetraciono testiranje

- Indikator rezultata: Prepoznate ključne institucije u kojima treba urgentno uraditi penetraciono testiranje
- Nadležna institucija: Savjet za informacionu bezbjednost
- Datum početka: III kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu p
- otrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- **Status realizacije: Nije realizovano**

Aktivnost nije ralizovana i planirana je za III kvartal 2021. godine.

6. EDUKACIJA U OBLASTI SAJBER BEZBJEDNOSTI

6.1. Edukacija državnih službenika i namještenika na temu sajber bezbjednosti

- Indikator rezultata: Edukovano 50 službenika
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Agencija za nacionalnu

bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet; Donacije
- **Status realizacije: Realizovano**

Direkcija za zaštitu tajnih podataka je održala šest obuka u djelu informatičke zaštite tajnih podataka za državne službenike i namještenike kako i za profesionalna vojna lica. Obuke je pohađalo preko 100 učesnika.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija ulaže kontinuirani napor u organizaciji različitih događaja iz oblasti sajber bezbjednosti. Od početka godine organizovan je veći broj događaja kojima je prisustvovao veći broj službenika.

Kada je Ministarstvo odbrane u pitanju, imajući u vidu epidemiološku situaciju sa COVID-19, intenzivnija edukacija nije bila moguća. Shodno situaciji, pokrenuti su "security awareness" i informativni portali, na kojima se zaposleni mogu edukovati na temu prepoznavanja sajber prijetnji, karakterističnih za okruženje u kojem rade.

Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava u 2020. godini sproveden je dio potrebne edukacije za kadrove u okviru Direktorata za IKT pravosuđa:
- CompTIA Server+ (1 polaznik);
- Internal auditor for information security management systems ISO/IEC 27001:2013 (2 polaznika).

Svi zaposleni u Ministarstvu vanjskih poslova su prošli Obuku o bezbjedonosnoj kulturi, koje organizuje Uprava za kadrove.

Usljed pojave koronavirusa, nije bila moguća intenzivnija edukacija zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova.

Pripadnici Agencije za nacionalnu bezbjednost su održali i više predavanja za zaposlene u državnoj administraciji u cilju njihove edukacije iz ove oblasti.

6.2. Obuke za zaposlene koji rade na polju sajber bezbjednosti u okviru Nacionalnog CIRT-a i lokalnih CIRT-ova, mreži državnih organa

- Indikator rezultata: Broj specijalističkih obuka
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo odbrane, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet; Donacije
- **Status realizacije: Realizovano**

U saradnji sa DCAF-om, organizovane su tri osnovne CompTIA obuke (CompTIA CySA+, CompTIA CASP+) za zaposlene u CIRT-u i za predstavnike lokalnih CIRT-ova, koje su održali sertifikovani predavači.

Pored ovoga zaposleni u CIRT-u učestvovalki su i na:

- vebinaru koji je dio projekta iPROCEEDS 2: Izborna smetnja: napadi na kritične informacione sisteme;
- vebinaru koji je dio projekta iPROCEEDS 2: Zlostavljanje djece na mreži u vrijeme pandemije COVID-19;
- vebinaru koji je dio projekta iPROCEEDS 2: Uvod u sajber nasilje;
- vebinaru koji je dio projekta iPROCEEDS 2: Mijesanje u izborne procese;
- vebinaru koji je dio projekta iPROCEEDS 2: Sajber nasilje nad ženama;
- TF-CSIRT sastanku i regionalnom simpozijumu FIRST-a u Malagi, Španija;
- onlajn treninzima za javne odnose i digitalnu komunikaciju u sklopu projekta sa DCAF-om;
- vebinaru koji je dio sajber vježbe ITU inicijative 2020 “Osnaživanje žena u oblasti sajber bezbjednosti” koja ima za cilj poboljšanje mogućnosti sajber bezbednosti država članica;
- panelu povodom dana sigurnog interneta na konferenciji „Zajedno za bezbjedniji internet”;
- obuci za upravljanje u kriznim situacijama u Ministarstvu vanjskih poslova;
- onlajn radionicama Centra izvrsnosti za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama iz Helsinkija na temu poboljšanja razmjene informacija i saradnji u okviru suprotstavljanja miješanja u demokratske procese/izbore;
- vebinaru koji je podržan od strane JASPERS-a u saradnji sa EK, na temu “Dobre prakse u razvoju digitalnih projekata koje sufinansira EK.2;
- onlajn TAIEX radionici o bezbjednosnim prijetnjama usred COVID-19-sajber kriminala;
- vebinaru o podizanju svijesti o sajber bezbjednosti Globalnog centra za kapacitete za sajber bezbjednost Univerziteta Okford i partnera;
- učešću za sastanak za mrežna okupljanja CBC 8 PoC - Portugal, Crna Gora, Gruzija (CIRT saradnja, sajber bezbjednost); učešće u Edukativnoj kampanji „Digitalna pismenost i zaštita djece i mladih na internetu”.

Dva predstavnika DZTP učestvovala su 01. i 02. septembra 2020. godine na trening seminaru „COMMUNICATION AND INFORMATION SYSTEMS PROTECTION” (NSA Republike Bugarske i NSA Republike Sjeverne Makedonije) u organizaciji SEENSA.

U organizaciji Uprave za kadrove predstavnik Odjeljenja za informatičku zaštitu tajnih podataka održao je, zajedno sa kolegama iz drugih organizacionih jedinica DZTP, seriju obuka iz oblasti zaštite tajnih podataka pripadnicima Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore.

U organizaciji CIRT-a (u okviru DCAF projekta) dva zaposlena u Odjeljenju za informatičku zaštitu tajnih podataka DZTP učestvovala su u oktobru i novembru 2020. godine na CompTIA online obukama (CompTIA CySA+, CompTIA CASP+).

Ministarstvo odbrane je u dijelu pohađanja specijalizovanih obuka iz oblasti sajber i informacione bezbjednosti, tokom 2020. godine realizovalo veliki broj obuka, koje su usljed situacije sa COVID-19 bile sprovedene “online”. Obuke su bile obezbijeđene iz budžeta, bilateralno kroz podršku strateških partnera i u saradnji sa

NCIRT. Ukupno, 14 zaposlenih u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore je pohađalo različite obuke i steklo 22 sertifikata ili potvrde o pohađanju kurseva.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava nije imalo aktivnosti vezano za realizaciju ove aktivnosti.

Dva zaposlena iz Ministarstva vanjskih poslova su pohađali online kurseve Comp Tia (Server+, CISA, CASP).

Kada je u pitanju Ministarstvo unutrašnjih poslova, pohađanja specijalizovanih obuka iz oblasti sajber i informacione bezbjednosti, tokom 2020. godine nije bilo usljed situacije sa korona virusom.

Dva zaposlena iz Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija su pohađali online kurseve Comp Tia (Server+, CISA, CASP) koji su bili organizovani od strane CIRTa.

Službenici Agencije za nacionalnu bezbjednost nijesu učestvovali na specijalističkim obukama.

6.3. Podizanje svijesti građana o bezbjednom korišćenju interneta

- Indikator rezultata: Izrada i promovisanje brošura, izrada publikacija, pisanje članaka i gostovanje u emisijama u edukativne svrhe; Ažuriranje materijala na portalu CIRT-a iz oblasti sajber bezbjednosti
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet; Donacije
- **Status realizacije: Realizovano**

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija je u saradnji sa Ministarstvom sporta i mladih, koje je novom Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave prepoznati u okviru drugog organa, Ministarstvom unutrašnjih poslova i Upravom policije, tokom 2020. godine, sprovelo edukativnu kampanju „Digitalna pismenost i zaštita mladih na internetu”. Cilj kampanje je podizanje svijesti djece i mladih ali i odraslih o neophodnosti razvoja digitalne pismenosti, kao i o pravilnoj i korisnoj upotrebi novih tehnologija bez kojih je opstanak u savremenom svijetu nemoguć. Kroz edukativne radionice i razne panel diskusije, djeci i mladima približilo se šta podrazumijeva elektronsko nasilje, kako ga prepoznati, koji oblici elektronskog nasilja postoje, koje posljedice može imati elektronsko nasilje, koje su preventivne mjere koje djeca I mladi mogu preduzeti kako ne bi bili žrtva elektronskog nasilja, kome se mogu obratiti za pomoć.

Za potrebe kampanje pokrenut je web sajt, izrađen promotivni materijal, održano niz radionica, kao i organizovan kviz "Šta znaš o internetu?".

U određenom broju crnogorskih osnovnih i srednjih škola kroz radionice i prezentacije za djecu, nastavnike i roditelje, 11. februara 2020. godine je obilježen Dan sigurnog interneta. Cilj ove međunarodne akcije je promocija bezbjednog i odgovornog korišćenja interneta i savremenih tehnologija, sa posebnim fokusom na djecu i mlade širom svijeta.

Na stranici Školskog portala posvećenoj bezbjednosti djece na internetu (Bezbjednost djece na internetu (skolskiportal.edu.me)) objavljuju se vijesti i razni materijali za rad sa djecom na ovu temu koji je namjenjen nastavnicima i roditeljima. Ujedno, tu su i razne smjernice, aplikacije, kvizovi, posteri, tv emisije itd.

7. SARADNJA JAVNOG I PRIVATNOG SEKTORA

7.1. Unapređenje saradnje sa privatnim sektorom i akademskom zajednicom

- Indikator rezultata: Broj uspostavljenih partnerstava sa privatnim sektorom i akademskom zajednicom; Broj zajedničkih učešća na događajima u oblasti sajber bezbjednosti; Izrada pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima
- Nadležna institucija: Savjet za informacionu bezbjednost, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet; Donacije
- **Status realizacije: Realizovano**

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, kroz Savjet za informacionu bezbjednost radi na unapređu saradnje u okviru ove aktivnosti.

U okviru II faze iPROCEEDS projekta, CIRT je organizovao prvu sajber radionicu za Crnu Goru, pod nazivom „Procesi upravljanja krizama i koordinaciji tehničkog odgovora, procedura i postupaka u slučaju sajber incidenta na nacionalnom nivou". Obuci je prisustvovalo 30 predstavnika iz organa javne uprave, banaka, provajdera i univerziteta.

Ministarstvo odbrane je u najvećoj mjeri imalo aktivnosti po ovom pitanju kroz participiranje u okviru Savjeta za informacionu bezbjednost i kroz saradnju sa NCIRT.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je u sklopu implementacije Akcionog plana Strategije IKT pravosuđa 2016-2020 imalo intezivnu saradnju sa privatnim sektorom tokom 2020. godine, koja se odnosila na realizaciju mjera koje se odnose na implementaciju SW rješenja sudskog i zatvorskog informacionog sistema. Predstavnici ministarstva su učestvovali na nekoliko webinara, na kojima je sajber segment bio u fokusu.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je u najvećoj mjeri imalo aktivnosti kroz učešće u okviru Savjeta za informacionu bezbjednost i Operativni radni tim

Agencija za nacionalnu bezbjednost je u prethodnom periodu ostvarila značajnu saradnju sa više renomiranih privatnih kompanija iz Crne Gore na čiji poziv je

učestvovala na zajedničkim obukama, vježbama i konferencijama. Takođe je nastavljena dobra saradnja u pogledu razmjena informacija i iskustava sa privatnim kompanijama koje su pružaoci usluga u oblasti telekomunikacija, interneta, hostinga i dr. Predstavnik Agencije u Savjetu za informacionu bezbjednost aktivno učestvuje u definisanju procedura za razmjenu informacija između državnih organa i ključnih institucija iz privatnog sektora.

Predstavnik Agencije aktivno učestvuje u CIRT sastancima sa Agencijom za elektronske komunikacije, Nacinalnim CIRT timom i telekomunikacionim operaterima u cilju bolje koordinacije, definisanja procedura i razmjene podataka u cilju rješavanja sajber incidentnih situacija, kako na mreži državnih organa tako i na cijelom IP adresnom prostoru Crne Gore, kada je neophodno uključiti u rješavanje incidenta telekomunikacionog operatera.

Nije bilo uspostavljanja partnerstava sa akademskom zajednicom, kao i učešća na događajima iz oblasti sajber bezbjednosti.

Predstavnik Agencije u Savjetu za informacionu bezbjednost je aktivno učestvovao u daljem definisanju procedura za razmjenu informacija između državnih organa i ključnih institucija iz privatnog sektora.

7.2. Unapređenje zakonskih preduslova za jačanja saradnje sa privatnim sektorom, a u cilju podizanja nivoa kolektivne prevencije sajber prijetnji

- Indikator rezultata: Izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti i drugih akata gdje će se jasno definisati nivo saradnje između institucije odgovorne za sajber bezbjednost na nacionalnom nivou i privatnog sektora
- Nadležna institucija: Savjet za informacionu bezbjednost, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet; Donacije
- **Status realizacije: Djelimično realizovano**

U cilju podizanja nivoa saradnje između institucija odgovornih za sajber bezbjednost na nacionalnom nivou i privatnog sektora, izmjenama Zakona o informacionoj bezbjednosti kojim se pristupilo iz razloga normativne usklađenosti sa Zakonom o tajnosti podataka, prepoznaće se obaveza svih organa i pravnih i fizičkih lica na koje se odnosi ovaj zakon da postupaju po upozorenjima i preporukama CIRT-kao i obaveza da na zahtjev CIRT-a sve podatke o incidentima i događajima koji ugrožavaju bezbjednost njihovih informacionih sistema dostave CIRT-u.

8. REGIONALNA I MEĐUNARODNA SARADNJA

8.1. Unapređenje saradnje sa međunarodnim organizacijama i CERT/CIRT-ovima na regionalnom i međunarodnom nivou

- Indikator rezultata: Učestvovanje/organizacija tri konferencije, radionice, okruglih stolova..
- Nadležna institucija: Savjet za informacionu bezbjednost, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet; Donacije
- **Status realizacije: Realizovano**

U cilju jačanja saradnje na regionalnom i međunarodnom nivou predstavnici Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija – CIRT-a su učestvovali na sajber vježbama, obukama, konferencijama koje su imale za cilj jačanje kapaciteta tima za odgovor na incidentne situacije.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija delegiralo je predstavnika za nacionalnu CB8 kontakt tačku OEBS-a .

Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore su učestvovali u pripremi regionalne sajber vježbe na temu odgovora na sajber incidente. Organizator vježbe je bio USEUCOM (Komanda oružanih snaga SAD za Evropu) u okviru incijative A5, međutim zbog situacije sa COVID-19 vježba je odložena. Ostali učesnici su trebali biti predstavnici Sjeverne Makedonije, Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i SAD.

Predstavnici Agencije za nacionalnu bezbjednost su u saradnji sa partnerskim službama učestvovali na konferencijama i okruglim stolovima uglavnom organizovanim online.

8.2. Jačanje bilateralne i multilateralne saradnje na polju sajber bezbjednosti

- Indikator rezultata: Broj realizovanih aktivnosti(kursevi, radionice, konferencije, vježbe i drugo)
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva

- Izvor finansiranja: Budžet; Donacije
- **Status realizacije: Realizovano**

U sklopu II faze projekta iPROCEEDS je održana jedna radionica i 5 webinara.

U sklopu projekta sa DCAF-om je realizovano nekoliko aktivnosti na kampanji o podizanju svijesti sajber bezbjednosti u CG kroz edukativne brošure i video materijale kao i učešće u dvije specijalističke obuke, 2 vebinara i više sastanaka.

Učešće Direkcije za zaštitu tajnih podataka u međuresornim radnim grupama koje su se bavile poslovima iz oblasti zaštite od hibridnih prijetnji, sajber bezbjednosti i informatičke zaštite tajnih podataka.

Kroz bilateralnu saradnju sa Velikom Britanijom, obezbjeđen je trening program iz oblasti sajber bezbjednosti, koji uključuje 15 profesionalnih kurseva za 12 zaposenih u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore. Osim toga, kroz saradnju sa SAD, obezbijeđena je podrška u vidu sajber eksperata, koji su od jeseni 2020. godine otpočeli sa pružanjem podrške razvoju sajber kapaciteta u savjetodavnom dijelu. Značajan broj aktivnosti u domenu bilateralne i multilateralne saradnje je odložen zbog restrikcija sa COVID-19.

Ministarstvo unutrašnjih poslova učestvovalo je na online konferenciji Innotech Cyber (kursevi, radionice, konferencije, vježbe) u 2020. godini

Agencija za nacionalnu bezbjednost je tokom prethodne godine nastavila sa jačanjem bilateralne i multilateralne saradnje sa međunarodnim partnerima u ovoj oblasti. Saradnja se najviše ogledala u razmjeni informacija i iskustava kao i u vidu online konferencija. Takođe je učestvovala u rješavanju nekoliko incidenata koji su bili povezani sa crnogorskim sajber prostorom.

8.3. Jačanje saradnje sa NATO, OEBS i drugim međunarodnim organizacijama

- Indikator rezultata: Broj učešća na redovnim događajima u organizaciji NATO, OEBS i drugih međunarodnih organizacija (Sastanci komiteta, bordova, radnih grupa, konferencije, obuke, seminari, radionice i drugo).
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, , Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Agencija za nacionalnu bezbjednost Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane
- Datum početka: I kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna dodatna sredstva
- Izvor finansiranja: Budžet; Donacije
- Status realizacije: Realizovano

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija ima predstavnika za nacionalnu CB8 kontakt tačku OEBS-a.

U okviru SAA nadležnosti (Security Accreditation Authority) Direkcija za zaštitu tajnih podataka učestvovala je na dva online sastanka međunarodnog BICES akreditacionog tijela (BICES Accreditation Board).

Predstavnici Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore su učestvovali na svim važnijim aktivnosti kroz članstvo u međunarodnim organizacijama i to: NATO – 5

sastanaka, NATO centar izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu – 2 sastanka, NATO vježba “Cyber Coalition” – 5 sastanaka i 1 vježba, OEBS – 4 sastanka. Osim toga, shodno važećim sporazumima, osnažena je formalna komunikacija sa relevatnim NATO strukturama na operativnom nivou, koja se ogleda kroz redovnu razmjenu informacija, što doprinosi preventivnoj odbrani.

Predstavnici Ministarstva vanjskih poslova su učestvovali na različitim bilateralnim i multilateralnim forumima gdje je tema, između ostalih, i sajber bezbjednost. Takođe, Ministarstvo vanjskih poslova je, preko Misije Crne Gore pri NATO, aktivno uključeno u sve rasprave i odluke o politici sajber odbrane NATO, i redovno učestvuje na sastancima radnih tijela NATO posvećenih sajber bezbjednosti.

Službenici Agencije za nacionalnu bezbjednost su prisustvovali na više online konferencija u organizaciji NATO i partnerskih službi.

8.4. Izrada pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima

- Indikator rezultata: Pripremljen predlog pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima
- Nadležna institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka
- Datum početka: II kvartal
- Datum završetka: IV kvartal
- Planirana sredstva: Nisu potrebna sredstva
- Izvor finansiranja: Nisu potrebna sredstva
- Status realizacije: Nije realizovano

Nije realizovana aktivnost, a biće planirana kada se za to steknu uslovi, s obzirom da je CIRT odgovoran za sajber incidente.

GRAFIČKI PRIKAZ REALIZACIJE MJERA IZ AKCIONOG PLANA

Od 30 planiranih mjera i aktivnosti realizovano je devet, u toku je realizacija još devet, dok 12 aktivnosti nijesu realizovane. Mjere iz Akcionog plana su realizovane samostalno ili u saradnji sa ključnim institucijama iz oblasti sajber bezbjednosti.

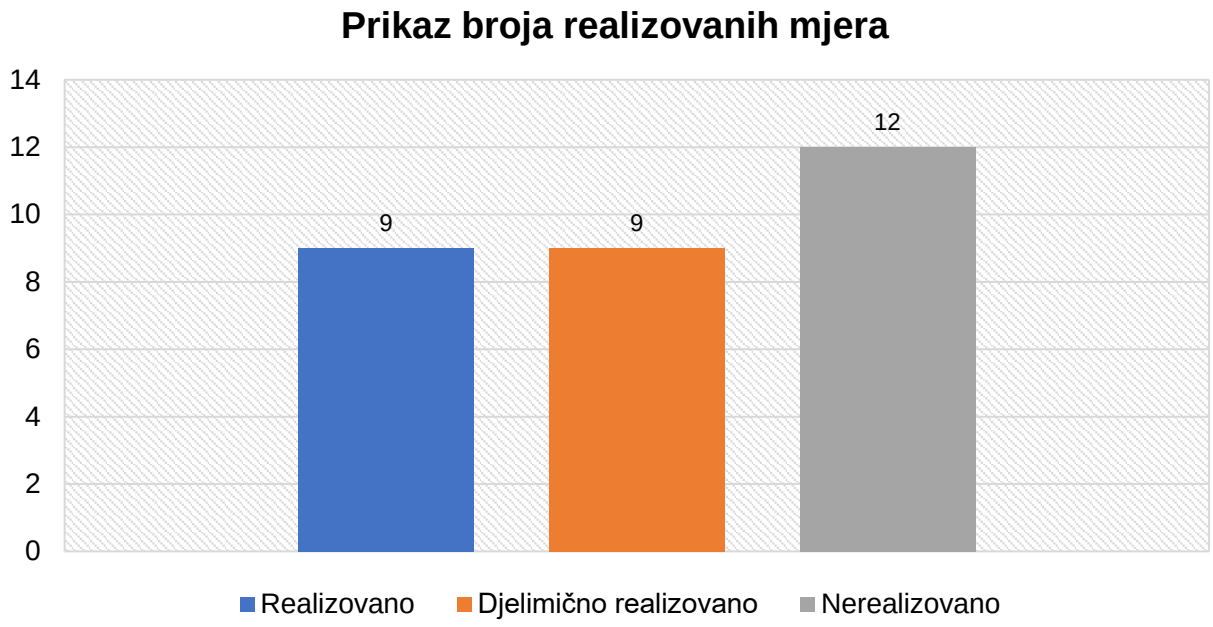

FINANSIJSKI POKAZATELJI

Finansijska sredstva za realizaciju mjera iz Akcionog plana planiraju se u okviru redovnih ciklusa planiranja budžeta od strane nosioca mjera i ostvaruju se kroz budžet ili donacije.

TABELARNI PRIKAZ REALIZACIJE MJERA IZ AKCIONOG PLANA

STRATEŠKI CILJ: 1 **Kapaciteti za sajber odbranu**	**Vlada Crne Gore će nastaviti sa posvećenim radom na daljem jačanju sajber bezbjednosnih kapaciteta u smislu obezbjeđivanja adekvatnih ljudskih i finansijskih resursa, kao i drugih potreba neophodnih za efikasne i agilne sajber kapacitete institucija Crne Gore koje imaju za cilj da obezbijede siguran sajber prostor, omoguće podsticaj biznisa i u krajnjem doprinesu ekonomskom prosperitetu Crne Gore.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Procentualno povećanje trenutnog broja CIRT timova u odnosu na broj uspostavljenih i broj institucija koje trebaju da imaju CIRT timove.**	31 lokalni CIRT-a	Povećati broj lokalnih CIRT-ova za 30% u odnosu na početnu vrijednost Ostvarena vrijednost: 80 lokalnih timova	Povećati broj lokalnih CIRT-ova za 50% u odnosu na početnu vrijednost
Indikator učinka b) **Broj izrađenih analiza rizika u odnosu na broj institucija.**	Nosioci aktivnosti nemaju izrađenu analizu rizika	50% nosioca aktivnosti ima izrađenu analizu rizika Ostvarena vrijednost: 50%	Svi nosioci aktivnosti izradili analizu rizika
Indikator učinka c) **Broj institucija koje imaju budžetska sredstva opredijeljena za sajber bezbjednost i broj institucija koje imaju trend povećanja godišnjeg budžeta za navedene potrebe.**		Povećanje budžetskih sredstava opredječjenih za sajber bezbjednost za 10% u odnosu na početnu vrijednost Ostvarena vrijednost: 10%	Povećanje budžetskih sredstava opredječjenih za sajber bezbjednost za 20% u odnosu na početnu vrijednost
Indikator učinka d) **Izrađen izvještaj o minimalnom broju službenika za sajber bezbjednost.**	Ne postoji izvještaj	Izrađena analiza sa predlogom aktivnosti Ostvarena vrijednost: napravljen predlog	Izrađen izvještaj

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
1.1.	Uspostavljanje strukture lokalnih CIRT timova sa revizijom postojećeg stanja	Uspostavljanje lokalnih CIRT timova / određivanje kontakt osoba	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija	1. analiza postojećeg stanja 2. formiranje lokalnih CIRT-ova u organima lokalne samouprave	I kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Realizovano**	Redovno ažuriranje liste
1.2.	Planiranje budžetskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost u okviru institucija koje su prepoznati kao nosioci	Za efikasno funkcionisanje u okviru institucija koje su prepoznate kao nosioci sajber bezbjednosti moraju postojati opredijeljena budžetska sredstva za sajber bezbjednost	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo prosvjete,nauke, kulture i sporta, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova	Broj institucija koje su izradile plan budžetskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost	III kvartal	III kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Djelimično realizovano**	Nastaviti na obezbjeđivanju finansijskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost, naročito za CIRT
1.3.	Uspostavljanje nove organizacione strukture Nacionalnog CIRT-a		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	Usvojen predlog strukture Nacionalnog CIRT-a	I kvartal	III kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nerealizovano**	Intenzivirati aktivnosti
1.4.	Uspostavljanje tehničkih kapaciteta NCIRT-a		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	1. Nabavljena oprema 2. Implementirani sistemi	II kvartal	Kontinuirano	Budžet	**Djelimično realizovano**	Usvajanje planiranih budžetskih sredstava

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
1.5.	Usklađivanje zakonske regulative u skladu sa planom reorganizacije CIRT-a		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava	1. Izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti 2. Izmjene i dopune Zakona o zaradama zaposlenih u jabnom sektoru 3. Izmjene i dopune Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave	II kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nije realizovano**	Intenzivirati aktivnosti
1.6.	Analiza rizika		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane,Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava	1. Formiran tim 2. Prikupljeni podaci 3. Pripremljen izvještaj	II kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Djelimično realizovano**	Svi nosioci aktivnosti da izrade analizu rizika

STRATEŠKI CILJ: 2 **Centralizacija sajber ekspertize i resursa**	**Vlada Crne Gore će preduzimati aktivnosti na centralizaciji i okupljanju ekspertize u oblasti sajber bezbjednosti kako bi se: ojačali kapaciteti za adekvatan odgovor na sofisticirane sajber prijetnje po kritične infomatičke infra-strukture i druge bitne informacione sisteme; razumjeli rizici po sajber prostor Crne Gore; pružile adekvatne preporuke i unaprijedila saradnja sa privatnim i javnim sektorom.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj zaposlenih u Nacionalnom CIRT-u.**	U Nacionalnom CIRT-u zaposleno 4 osobe (sistematizovano 6 mjesta)	14 službenika u NCIRT Ostvarena vrijednost: 6	20 službenika u NCIRT
Indikator učinka b) **Usvojen pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematiza- ciji Ministarstva javne uprave (dva odjeljenja u CIRT).**	Ne postoje odsjeci u okviru Direkcije	Formirana dva odsjeka u okviru Direkcije Ostvarena vrijednost: nije realizovano	
Indikator učinka c) **Broj prostorija koje ispunjavaju minumum tehničkih karakteristika, u odnosu na broj predviđenih**	Ne postoji nijedna prostorija	Jedna specijalizovan prostorija za rad 10 osoba Ostvarena vrijednost: nije realizovano	Dvije specijalizovane prostorije
Indikator učinka d) **Broj organizovanih vježbi i uključenih aktera.**	Jedna vježba	Organizovane 2 vježbe Ostvarena vrijednost: organizovane tri vježbe	Organizovane 4 vježbe

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
2.1.	Jačanje administrativnih kapaciteta CIRT-a	Povećanje broja službenika CIRT-a kroz izmjene Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	Zaposleno 14 službenika	III kvartal	kontinuirano	Budžet	**Nije realizovano**	Jačanje administrativnih kapaciteta CIRT tima i povećanje broja službenika
2.2.	Uspostavljanje bezbjednosnog operativnog centra (CIRT SOC-a)		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	Nabavljena osnovna oprema za uspostavljanje CIRT SOC-a. 1.obezbijeđen prostor 40m2 sa sistemom fizičke bezbjednosti; 2. četiri TV monitora; 3. šest računara; 4. pristup SIEM rješenju.	II kvartal	kontinuirano	Budžet	**Djelimično realizovano**	Potrebno je obezbijediti nove prostorije u Direkciji za zaštitu tajnih podataka i nabaviti opremu
2.3.	Nastavak razvoja mehanizama za zaštitu, monitoring, upravljanje ranjivostima, analizu i forenziku incidenata		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo odbrane, Agencijam za nacionalnu bezbjednost, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo unutrašnjih poslova	Implementirana nova rješenja u institucijama, povećan nivo monitoringa, zaštite, upravljanja ranjivostima ili mehanizama za forenziku i analizu	II kvartal	kontinuirano	Budžet	**Djelimično realizovano**	Institucije koje nijesu implementirale mehanizme, a postoji potreba za istim, da intenziviraju aktivnosti po pitanju implementacije

STRATEŠKI CILJ: 3 **Zaštita kritične informatičke infrastrukture**	**Vlada Crne Gore će nastaviti da jača kapacite- te za odbranu KII, a s obzirom da noseću ulogu na ovom polju ima nacionalni CIRT - on mora imati adekvatne resurse i alate kako bi na efi- kasan način mogao da razumije, analizira i odgovori na širok spektar prijetnji na ovom polju.** **Resursi državnih organa zaduženih za kontrolu bezbjednosti KII moraju biti adekvatni zadatku, odnosno državni organi moraju imati službenike koji razumiju prijetnje i rizike koji postoje za specifične KII koje pripadaju njihovom sektoru.** **Ljudski i tehnički resursi moraju biti ojačani u cilju efektivnog obavljanja ove funkcije.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj urađenih analiza u odnosu na broj KII, kao i kvalitet istih.**	Nema izrađenih analiza	Svi vlasnici identifikovanih KII imaju izrađene analize rizika Ostvarena vrijednost: izrađena analiza rizika sistema	Svi vlasnici identifikovanih KII imaju izrađene analize rizika na godišnjem nivou
Indikator učinka b) **Usvojena Uredba o mjerama zaštite KII.**	Ne postoji uredba	Pripremljen nacrt uredbe Ostvarena vrijednost: pripremljen nacrt	Usvojena uredba o Zaštiti kritične informatičke infrastrukture i njenoj zaštiti
Indikator učinka c) **Broj formalizovanih partnerstava sa nosiocima KII.**	Ne postoje formalizovana strateška partnerstva sa vlasnicima KII	Definisan model za razmjenu informacija i ekspertize Ostvarena vrijednost:	Formalizuje strateška partnerstva sa vlasnicima KII

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
3.1.	Donošenje podzakonskih akata u vezi sa KI	Donošenje regulative koja treba da definiše procedure komunikacije između vlasnika KII i nadležnih institucija, kao i osnovne tehničke i organizacione mjere koje vlasnici KII moraju da ispune	Ministarstvo unutrašnjih poslova	1. Pripreljmljen predlog 2. Predlog usvojen	I kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nije realizovano**	Intenziviranje aktivnosti
3.2.	Opremljena specijalizovana prostorija za forenziku i analitiku	Obezbjeđivanje prostorije, nabavka opreme	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	1. Obezbjeđena prostorija 2. nabavljeno 6 računara 3. nabavljena kontrola pristupa 4. instalirana open source rešenja za monitoring	III kvartal	kontinuirano	Budžet	**Djelimično realizovano**	Obezbijediti neophodne prostorije i prateću opremu

STRATEŠKI CILJ: 4 **Međuinstitucionalna saradnja**	**Prepoznata je potreba za jačanjem međuinstitucionalne saradnje, pri čemu će poseban akcenat biti stavljen na efikasnu i pravovremenu razmjenu informacija i najboljih praksi. U tom kontekstu, nadležne institucije će raditi na snaženju komunikacionih metoda kroz, između ostalog, organizovanje vježbi kriznog komuniciranja u slučaju sajber incidenata i napada većih razmjera. Vježbe će imati za cilj definisanje jasnih procedura komuniciranja u kriznim situacijama, kao i pravovremeno revidiranje istih.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj imenovanih kontakt osoba, u odnosu na broj institucija.**	31 kontakt osoba	Povećanje broja kontakt osoba za 30% u odnosu na početnu vrijednost Ostvarena vrijednost: 109 kontakt osoba	Povećanje broja kontakt osoba za 50% u odnosu na početnu vrijednost
Indikator učinka b) **Aktivan registar sajber eksperata.**	Ne postoji registar	Napravljena tehnička specifikacija Ostvarena vrijednost:	Uspostavljen registar
Indikator učinka c) **Uspostavljena operativna platforma.**	Ne postoji platforma	Pripremljena tehnička specifikacija Ostvarena vrijednost:	Uspostavljena platforma
Indikator učinka d) Formirana interresorna grupa.	Ne postoji	Formirana grupa Ostvarena vrijednost: formirana grupa	Usvojen pravilnik o radu
Indikator učinka e) **Broj organizovanih vježbi na godišnjem nivou, dužina trajanja vježbi, kao i broj uključenih institucija.**	Jedna vježba	Organizovane 2 vježbe Ostvarena vrijednost: organizovane dvije vježbe	Organizovane 4 vježbe
Indikator učinka f) **Definisan pravilnik i procedure razmjene informacija o sajber incidentima i komuniciranja između organa.**	Ne postoji pravilnik	Definisane procedure razmjene informacija o sajber incidentima i komunikacija između organa	Usvojen pravilnik

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
4.1.	Platforma za razmjenu informacija		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	Operativna platforma	III kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nije realizovano**	Intenzivirati aktivnosti na implementaciji platforme
4.2.	Interresorni operativni tim		Savjet za informacionu bezbjednost	Napravljen plan za odgovore na incidente koji imaju uticaj na veći dio sistema državnih organa. Plan treba da sadrži definisane uloge i raspoložive stručne i tehničke kapacitete po institucijama	II kvartal	III kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nije realizovano**	Napraviti plan i obezbijediti uslove za rad tima
4.3.	Jačanje međuinstitucionalne saradnje		Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava	Broj održanih zajedničkih obuka, konferencija, sastanaka	I kvartal	IV kvartal	Sredstva iz donacija	**Realizovano**	Planirati sredstva za realizaciju aktivnosti

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
4.4.	Izmjene i dopune pravilnika o radu CIRT-a		Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	Unaprijeđen pravilnik u dijelu razmjene informacija i izvještavanja	I kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nije realizovano**	Intenzivirati aktivnosti na izmjeni i dopuni pravilnika CIRT-a

STRATEŠKI CILJ: 5 **Zaštita podataka**	**Vlada Crne Gora će u cilju sprovođenja adekvatne zaštite važnog dijela informatičke infrastrukture jačati nacionalne kapacitete potrebne za sprovođenje bezbjednosne akreditacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa u kojima se koriste tajni podaci, kao i kapaciteti u oblasti kripto zaštite.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja strategije***
Indikator učinka a) **Izrada odgovarajućih pravnih akata i pratećih dokumenata od strane međuresorne radne grupe.**	Ne postoji pogovarajući pravni akt	Formirana radna grupa i izrađen predlog odgovarajućeg pravnog akta Ostvarena vrijednost: formirana radna grupa i izrađen predlog	Usvojen odgovarajući pravni akt
Indikator učinka b) **Broj novozaposlenih informatičara u Direkciji za zaštitu tajnih podataka koji će se baviti akreditacijom komunikaciono-informacionih sistema i upravljanjem kripto materijalima.**	Dva zaposlena službenika	Zaposlena 3 službenika Ostvarena vrijednost: 3 službenika	Zaposlena 3 službenika
Indikator učinka c) **Broj sistematizovanih radnih mjesta sa opisom poslova vezanih za informacionu bezbjednost tajnih podataka.**		Prepoznati radna mjesta i predložiti izmjene sistematizacije Ostvarena vrijednost:	Usvojena sistematizacija
Indikator učinka d) **Broj sertifikovanih komunikaciono-informacionih sistema i sprovedenih internih revizija u cilju provjere implementacije standarda.**	Nema	Jedan sertifikovani sistem Ostvarena vrijednost: jedan sertifikovan sistem	Tri sertifikovana sistema

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
5.1.	Jačanje institucionalnih kapaciteta potrebnih za sertifikaciju informaciono - komunikacionih sistema u kojima se obrađuju tajni podaci		Ministarstvo javne uprave, dig. društva i medija, Agencija za nac. bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjin. prava	Implementiran jedan novi sistem	I kvartal	IV kvartal	Budžet	**Nije realizovano**	Ubrzati rad na unapređenju institucionalnih kapaciteta za sertifikaciju informaciono - komunikacionih sistema
5.2.	Unapređenje propisa neophodnih za sprovođenje sertifikacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa za obradu tajnih podataka	Unapređenje propisa za sprovođenje sertifikacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa	Direkcija za zaštitu tajnih podataka	Izrađeni odgovarajući pravni akti i prateća dokumenata od strane međuresorne radne grupe	I kvartal	II kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Djelimično realizovano**	Intenzivirati aktivnosti na usvajanju normativnih akata za potrebe sertifikacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa
5.3.	Obuke po pitanju implementacije standarda informacione bezbjednosti (sertifikovani implementator, interni revizor ili eksterni revizor)		Ministarstvo javne uprave, dig. društva i medija, Agencija za nac.bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava	Sertifikovano minimum po jedan službenik iz instituicija	I kvartal	IV kvartal	Budžet	**Nije realizovano**	Intenzivirati aktivnosti na sertifikaciji službenika u institucijama koje ih nemaju

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
5.4.	Stvaranje uslova za prijem i čuvanje podataka označenih stepenima tajnosti „povjerljivo“, „Tajno“ i „Strogo Tajno“		Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava	3 institucije koje imaju potrebu da se vrše razmjenu tajnih podataka su obezbijedili adekvatne prostorije, računarsku opremu ili sistem (u slučaju da je potreban) za prijem, obradu i čuvanje tajnih podataka.	III kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Djelimično realizovano**	Intenzivirati aktivnosti
5.5.	Donošenje pravnog akta o imenovanju savjetnika za informacionu bezbjednost“		Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo vanjskih poslova, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	Izrada odgovarajućeg pravnog akta; Donošenje pravnog osnova za imenovanje lica koja bi bila zadužena za poslove informacione bezbjednosti i predstavljala kontakt tačke u institucijama za akreditaciju informacionih sistema ili implementaciju standarda informacione bezbjednosti.	I kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nije realizovano**	Donošenjem Akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta prepoznati ove poslove

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
5.6.	Prepoznati ključne institucije u kojima treba urgentno uraditi penetraciono testiranje		Savjet za informacionu bezbjednost	Prepoznate ključne institucije u kojima trena urgentno uraditi penetraciono testiranje	III kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nije realizovano**	Prepoznati institucije i sisteme u kojima treba urgentno uraditi penetraciono testiranje

STRATEŠKI CILJ: 6 **Edukacija u oblasti sajber bezbjednosti**	**Nadležni državni organi u cilju najbolje sajber bezbjednosne prakse će informisati o najnovijim sajber prijetnjama i preduzimati aktivnosti na edukaciji građana i organizacija u pogledu mehanizmima zaštite u sajber prostoru. Potrebni su održivi, kontinuirani i koordinirani napori kako bi se postigle šire promjene ponašanja i kako bi osigurali da sve ciljne grupe, javni i privatni sektor, kao i pojedinačni građanin, razumiju rizike i prijetnje koje postoje u sajber prostoru.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj održanih konferencija/radionica/obuka i gostovanja u obrazovnim emisijama.**		5 konferencija/obuka/gostovanja u emisijama Ostvarena vrijednost: 5	10 konferencija/obuka/gostovanja u emisijama
Indikator učinka b) **Broj objavljenih sadržaja na portalu CIRT.ME i broj ažuriranih materijala.**	Ažuriranje informacija na mjesečnom nivou	Ažuriranje informacija na portalu na nedeljnom nivou Ostvarena vrijednost: ažuriranje po potrebi	Ažuriranje informacija na portalu na dnevnom nivou
Indikator učinka c) **Broj obučenih nastavnika po predhodno utvrđenom programu obuke.**	Definasan program obuke	Obučeno 250 nastavnika Ostvarena vrijednost: 530 nastavnika	Obučeno 500 nastavnika
Indikator učinka e) **Broj održanih radionica, takmičenja, debati itd, kao i broj djece koji je obuhvaćen aktivnostima.**	Definisan plan aktivnosti	Održane radionice 1.000 učenika Ostvarena vrijednost: 2.600 učenika	Održane radionice 2.000 učenika

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
6.1.	Edukacija državnih službenika i namještenika na temu sajber bezbjednosti	Organizovanje/učešće na obukama, konferencijama, vježbama, sastancima, forumima, seminarima, radionicama	Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava	Edukovano 50 službenika	I kvartal	IV kvartal	Budžet/Donacije	**Realizovano**	Nastaviti sa edukacijom državnih službenika i namještenika na temu sajber bezbjednosti
6.2.	Obuke za zaposlene koji rade na polju sajber bezbjednost u okviru Nacionalnog CIRT-a i lokalnih CIRT-ova, mreži državnih organa		Ministarstvo javne uprave,digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo odbrane, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo pravde,ljudskih i manjinskih prava	Broj specijalističkih obuka	I kvartal	IV kvartal	Budžet/Donacije	**Realizovano**	Povećati broj službenika koji će proći obuku vezano za sajber bezbjednost

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
6.3.	Podizanje svijesti građana o bezbjednom korišćenju interneta	Edukacija djece, nastavnog kadra, školskih pedagoga i psihologa / Izrada i promovisanje brošura, izrada publikacija, pisanje članaka i gostovanje u emisijama u edukativne svrhe / Ažuriranje materijala na portalu CIRT-a iz oblasti sajber bezbjednosti	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija	1. Izrada i promovisanje brošura, izrada publikacija, pisanje članaka i gostovanje u emisijama u edukativne svrhe 2. Ažuriranje materijala na portalu CIRT-a iz oblasti sajber bezbjednosti	I kvartal	IV kvartal	Budžet; Donacije	**Realizovano**	Organizovati bolju promociju portala CIRT.ME; izraditi promotivne materijale; nastaviti sa održavanjem radionica

STRATEŠKI CILJ: 7 **Saradnja javnog i privatnog sektora**	**Vlada Crne Gore će i u narednom periodu nastaviti sa posvećenim radom u cilju podrške, kako u odgovoru na incidente, tako i u dijeljenju informacija i zajedničke inicijative u partnerstvu sa privatnim sektorom. Dakle, jedino visok stepen komunikacije, saradnje i integracije može biti efikasan način da se razumije i na pravi način odgovori na potrebe i izazove privatnih kompanija, a u cilju preduzimanja neophodnih mjera kako bi se postigao dovoljan stepen bezbjednosti.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka b) **Definisan pravilnik za proceduru razmjene informacija o sajber incidentima i komuniciranja** **između javnog i privatnog sektora.**	Ne postoji pravilnik	Definsane procedure Ostvarena vrijednost: definisan način za razmjenu informacija	Usvojen pravilnik

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
7.1.	Unapređenje saradnje sa privatnim sektorom i akademskom zajednicom	Formalizovanje saradnje sa privatnim sektorom u vidu definisanja procedura za razmjenu informacija, organizovanje zajedničkih vježbi, konferencija, obuka, sastanaka	Savjet za informacionu bezbjednost, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava	Broj uspostavljenih partnerstava sa privatnim sektorom i akademskom zajednicom; Broj zajedničkih učešća na događajima u oblasti sajber bezbjednosti; Izrada pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima	I kvartal	IV kvartal	Budžet Donacije	**Realizovano**	Jačanje saradnje sa privatnim sektorom i akademskom zajednicom
7.2.	Unapređenje zakonskih preduslova za jačanja saradnje sa privatnim sektorom, a u cilju podizanja nivoa kolektivne prevencije sajber prijetnji		Savjet za informacionu bezbjednost, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava	Izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti i drugih akata gdje će se jasno definisati nivo saradnje između institucije odgovorne za sajber bezbjednost na nacionalnom nivou i privatnog sektora	I kvartal	IV kvartal	Budžet/ Donacije	**Djelimično realizovano**	Intenzivirati aktivnosti na izmjeni Zakona o informacionoj bezbjednosti

STRATEŠKI CILJ: 8 **Regionalna i međunarodna saradnja**	**Vlada Crne Gore će nastaviti sa regionalnim i međunarodnim aktivnostima i vršiti svoj uticaj ulaganjem u partnerstva koja oblikuju globalnu evoluciju sajber prostora na način koji unaprjeđuje i širi ekonomske i bezbjednosne interese i poboljšava kolektivnu bezbjednost.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj održanih obuka, konferencija, seminara, vježbi, sastanaka i biće kvalitativnog karaktera.**	Jedna vježba na godišnjem nivou	Tri održane obuke/konferencije/seminara/vježbi/ sastanaka Definisan plan aktivnosti: četiri	Šest održanih obuka/konferencija/seminara/vježbi/sastanaka
Indikator učinka b) **Broj sklopljenih partnerstava, potpisanih ugovora i memoranduma.**	Ne postoji nijedan	Jedan memorandum Definisan plan aktivnosti: jedan	Dva memoranduma

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
8.1.	Unapređenje saradnje sa međunarodnim organizacijama i CERT/CIRT-ovima na regionalnom i međunarodnom nivou	Organizacija konferencija, okruglih stolova, radionica, studijskih posjeta sa regionalnim i međunarodnim organizacijama	Savjet za informacionu bezbjednost, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava	Učestvovanje/organizacija tri konferencije, radionice, okrugla stola...	I kvartal	IV kvartal	Redovna sredstva iz budžeta	**Realizovano**	
8.2.	Jačanje bilateralne i multilateralne saradnje na polju sajber bezbjednosti		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova	Broj realizovanih aktivnosti(kursevi, radionice, konferencije, vježbe i drugo)	I kvartal	IV kvartal	Redovna sredstva iz budžeta	**Realizovano**	

R.B.	Aktivnost	Ključne tačke (podaktivnosti)	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti na vrijednost	Indikator rezultata i postignuta vrijednost	Planirani datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja aktivnosti	Status realizacije	Preporuke u narednom periodu sprovođenja
8.4.	Izrada pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima		Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Direkcija za zaštitu tajnih podataka	Pripremljen predlog pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima	II kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	**Nije realizovano**	Intenzivirati aktivnosti na izradi pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima

PREPORUKE ZA DALJE FAZE SPROVOĐENJA STARTEŠKOG DOKUMENTA

Sajber bezbjednost i zaštita integriteta sajber prostora Crne Gore predstavlja zajedničku odgovornost i zahtijeva blisku i koordinisanu saradnju svih subjekata, od pojedinca, preko državnih i nedržavnih aktera, mehanizmima nacionalnog sistema bezbjednosti i mehanizmima međunarodne saradnje. Na osnovu navedene analize realizovanih aktivnosti koje su prikazane ovim Izvještajem, evidentirano je da su odgovorni organi, do sada, djelimično implementirali aktivnosti utvrđene Akcionim planom, te da u narednom periodu treba intenzivirati aktivnosti na polju međunarodne saradnje i razmjene iskustava u pogledu sajber bezbjednosti

Strategijom je prepoznato osam ciljeva, čija je realizacija detaljnije definisana kroz pojedinačne zadatke postojećeg Akcionog plana.

Uvidom u status realizacije Akcionog plana za implementaciju Strategije sajber bezbjednosti 2018-2021, za 2020. godinu evidentna je djelimična implementacija aktivnosti utvrđenih Akcionim planom.

Prilikom izrade Akcionog plana za 2021. godinu, obuhvaćene su aktivnosti koje nijesu u potpunosti realizovane ili se realizuju u kontinuitetu. Na ovaj način se najefikasnije i dugoročno održivo obezbjeđuje adekvatno upravljanje sajber bezbjednošću u Crnoj Gori.

Na izradi Predloga akcionog plana učestvovali su predstavnici sledećih institucija:

- Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija,
- Ministarstvo odbrane,
- Ministarstvo unutrašnjih poslova,
- Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava,
- Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta,
- Ministarstvo vanjskih poslova,
- Agencija za nacionalnu bezbjednost i
- Direkcija za zaštitu tajnih podataka.

Preporuke za dalje faze sprovođenja strateškog dokumenta po ciljevima su:

STRATEŠKI CILJ 1: Jačanje kapaciteta za sajber odbranu

- redovno ažurirati listu lokalnih CIRT timova/kontakt osoba;
- nastaviti na obezbjeđivanju finansijskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost, naročitoza CIRT;
- intenzivirati aktivnosti na uspostavljanju nove organizacione strukture CIRT-a;
- usvajanje planiranih budžetskih sredstava;
- intenziviranje aktivnosti na usklađivanjuu zakonske regulative u skladu sa planom reorganizacije CIRT-a;
- nosioci aktivnosti da izrade analizu rizika.

STRATEŠKI CILJ 2: Centralizacija sajber ekspertize i resursa

- jačanje administrativnih kapaciteta CIRT-a i povećanje broja službenika;
- obezbijediti nove prostorije u Direkciji za zaštitu tajnih podataka i nabavku opreme;
- Institucije da intenziviraju aktivnosti po pitanju implementacije mehanizama za zaštitu, monitoring, upravljanje ranjivostima, analizu i forenziku incidenata.

STRATEŠKI CILJ 3: Zaštita kritične informatičke infrastrukture

- intenzivirati aktivnosti na donošenju podzakonskih akata u vezi sa kritičnom informatičkom infrastrukturom;
- obezbijediti neophodne prostorije i prateću opremu

STRATEŠKI CILJ 4: Međuinstitucionalna saradnja

- implementirati platformu za razmjenu informacija;
- napraviti plan i obezbijediti uslove za rad Interresornog operativnog tima;

- planiranje sredstava za jačanje međuinstitucionalne saradnje;
- intenzivirati aktivnosti na izmjeni i dopuni pravilnika CIRT-a.

STRATEŠKI CILJ 5: Zaštita podataka

- Ubrzati rad na unapređenju institucionalnih kapaciteta za sertifikaciju informaciono – komunikacionih sistema;
- Intenzivirati aktivnosti na usvajanju normativnih akata za potrebe sertifikacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa;
- Intenzivirati aktivnosti na stvaranju uslova za prijem i čuvanje podataka označenih stepenima tajnosti „Povjerljivo“, „Tajno“ i „Strogo Tajno“;
- Prepoznati institucije i sisteme u kojima treba urgentno uraditi penetraciono testiranje.

STRATEŠKI CILJ 6: Edukacija u oblasti sajber bezbjednosti

- Nastaviti sa edukacijom državnih službenika i namještenika na temu sajber bezbjednosti;
- Povećati broj službenika koji će proći obuku vezano za sajber bezbjednost;
- Organizovati bolju promociju portala cirt.me, izraditi promotivne materijale i nastaviti sa održavanjem radionica.

STRATEŠKI CILJ 7: Saradnja javnog i privatnog sektora

- Jačanje saradnje sa privatnim sektorom i akademskom zajednicom

STRATEŠKI CILJ 8: Regionalna i međunarodna saradnja

- Intenzivirati aktivnosti na regionalnoj i međunarodnoj saradnji preko Savjeta za informacionu bezbjednost u skladu sa postavljenim zadacima Savjeta.

AKCIONI PLAN ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE SAJBER BEZBJEDNOSTI CRNE GORE 2018-2021, ZA 2021. GODINU

STRATEŠKI CILJ: 1 **Kapaciteti za sajber odbranu**	**Vlada Crne Gore će nastaviti sa posvećenim radom na daljem jačanju sajber bezbjednosnih kapaciteta u smislu obezbjeđivanja adekvatnih ljudskih i finansijskih resursa, kao i drugih potreba neophodnih za efikasne i agilne sajber kapacitete institucija Crne Gore koje imaju za cilj da obezbijede siguran sajber prostor, omoguće podsticaj biznisa i u krajnjem doprinesu ekonomskom prosperitetu Crne Gore.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **procentualno povećanje trenutnog broja CIRT timova u odnosu na broj uspostavljenih i broj institucija koje trebaju da imaju CIRT timove.**	31 lokalni CIRT-a	Povećati broj lokalnih CIRT-ova za 30% u odnosu na početnu vrijednost	Povećati broj lokalnih CIRT-ova za 50% u odnosu na početnu vrijednost
Indikator učinka b) **Broj izrađenih analiza rizika u odnosu na broj institucija.**	Nosioci aktivnosti nemaju izrađenu analizu rizika	50% nosioca aktivnosti ima izrađenu analizu rizika	Svi nosioci aktivnosti izradili analizu rizika
Indikator učinka c) **Broj institucija koje imaju budžetska sredstva opredijeljena za sajber bezbjednost i broj institucija koje imaju trend povećanja godišnjeg budžeta za navedene potrebe.**		Povećanje budžetskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost za 10% u odnosu na početnu vrijednost	Povećanje budžetskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost za 20% u odnosu na početnu vrijednost
Indikator učinka d) **Izrađen izvještaj o minimalnom broju službenika za sajber bezbjednost.**	Ne postoji izvještaj	Izrađena analiza sa predlogom aktivnosti	Izrađen izvještaj

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
1.1 Uspostavljanje strukture lokalnih CIRT-ova, sa revizijom postojećeg stanja	1. Analiza postojećeg stanja	Direkcija za zaštitu tajnih podataka	I kvartal	IV kvartal	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
1.2 Povećanje budžetskih sredstava opredijeljenih za sajber bezbjednost u okviru instiricija koje su prepoznate kao nosioci sajber bezbjednosti	Povećanje odobrenog budžeta za minumum 5% kod svih institucija pojedinačno ili povećanje sveukupnog budžeta za 5% u odnosu na 2021. godinu	MJUDDM ANB DZTP MVP MO MUP MPA	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
1.3 Stvaranje uslova za bolju efikasnost službenika koji se bave poslovima sajber i informacionom bezbjednosti i priliv perspektivnog kadra	Izmjene i dopune odluke o dodatku na osnovnu zaradu za obavljanje poslova na određenim radnim mjestima	MJUDDM DZTP DZTP MO ANB MUP MVP MPA MFSS	III	IV	Budžet	Budžet
1.4 Uspostavljanje nove organizacione strukture CIRT-a	Usvojen predlog strukture CIRT-a	DZTP	III	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
1.5 Uspostavljanje tehničkih kapaciteta CIRT-a	1. Nabavljena oprema 2. Nabavljeni sistemi 3. Implementirani sistemi	DZTP	II	kontinuirano	Budžet	Budžet
1.6 Usklađivanje zakonske regulative u skladu sa planom reorganizacije CIRT-a	1. Izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti 2. Izmjene i dopune Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru	DZTP 1,2,3,4 MJUDDM 1,3 MFSS 2	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
	3. Izmjene i dopune Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave 4. Izmjene Zakona o tajnosti podataka					
1.6 Analiza rizika	Izršena analiza rizika, izrađen dokument u kome su prepoznati rizici i dat predlog za njihova prihvatanja ili tretman.	MJUDDM ANB DZTP MVP MO MUP MPA	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
1.8 Izrada akta (sistematizacija radnih mjesta Agencije za nacionalnu bezbjednost) u cilju dodatnog definisanja radnih mjesta i nadležnosti službenika Agencije koji se bave sajber bezbjednošću	Izrađen pravni akt	ANB	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva

STRATEŠKI CILJ: 2 **Centralizacija sajber ekspertize i resursa**	**Vlada Crne Gore će preduzimati aktivnosti na centralizaciji i okupljanju ekspertize u oblasti sajber bezbjednosti kako bi se: ojačali kapa- citeti za adekvatan odgovor na sofisticirane sajber prijetnje po kritične infomatičke infra- strukture i druge bitne informacione sisteme; razumjeli rizici po sajber prostor Crne Gore; pružile adekvatne preporuke i unaprijedila sa- radnja sa privatnim i javnim sektorom.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj zaposlenih u CIRT-u.**	U CIRT-u zaposleno 4 osobe (sistematizovano 6 mjesta)	14 službenika u CIRT	20 službenika u CIRT
Indikator učinka b) **Usvojen pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji u Direkciji za zaštitu tajnih podataka (dva odjeljenja u CIRT).**	Ne postoje odsjeci u okviru Direkcije	Formirana dva odsjeka u okviru Direkcije	Formirana dva odsjeka u okviru Direkcije
Indikator učinka c) **Broj prostorija koje ispunjavaju minumum tehničkih karakteristika, u odnosu na broj predviđenih**	Ne postoji nijedna prostorija	Jedna specijalizovan prostorija za rad 10 osoba	Dvije specijalizovane prostorije
Indikator učinka d) **Broj organizovanih vježbi i uključenih aktera.**	Jedna vježba	Organizovane 2 vježbe	Organizovane 4 vježbe

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
2.1 Jačanje administrativnih kapaciteta CIRT-a	Zaposleno 20 službenika	DZTP MO MFSS	III	IV	Budžet	Budžet
2.2 Uspostavljanje bezbjednosnog operativnog centra (CIRT SOC-a)	Nabavljena osnovna oprema za uspostavljanje CIRT SOC-a 1. obezbijeđen prostor oko 50m2 2. 4 TV/monitor (video zid) 3. 6 računara 4. SIEM rešenje 5. nabavljena oprema za kontrolu pristupa 6. opremljena prostorija 7. nabavljeno i implemetirano SIEM rešenje	DZTP	II	IV	Budžet	Budžet
2.3 Implementacija mehanizama za zaštitu, monitoring sajber prijetnji, upravljanje ranjivostima, analizu i forenziku sajber incidenata	1. Implementacija minimum jednog rješenja, IT sistema a koje će povećati nivo monitoringa, zaštite, upravljanja ranjivostima ili mehanizama za forenziku i analizu.	MJUDDM DZTP CIRT MO ANB MUP MVP MPA	II	IV	Budžet	Budžet

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
2.4 Analiza institucionalnih kapaciteta državnih organa u cilju optimizacije radnih mjesta predviđenih za sajber bezbjednost, analiza institucionalnih kapaciteta u privatnom sektoru.	1. Izrađena analiza trenutnih kapaciteta u državnim organima i predlog za optimizaciju sa fokusom na jačanje sajber ekspertize gdje je potrebno. 2. Izrađena analiza institucionalnih kapaciteta u privatnom sektoru (ISP i dio privrede koji je odgovoran za kritičnu informatičku infrastrukturu).	MJUDDM DZTP CIRT MO ANB MUP MVP MPA	III	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva

STRATEŠKI CILJ: 3 **Zaštita kritične informatičke infrastrukture**	**Vlada Crne Gore će nastaviti da jača kapacitete za odbranu KII, a s obzirom da noseću ulogu na ovom polju ima nacionalni CIRT - on mora imati adekvatne resurse i alate kako bi na efikasan način mogao da razumije, analizira i odgovori na širok spektar prijetnji na ovom polju.** **Resursi državnih organa zaduženih za kontrolu bezbjednosti KII moraju biti adekvatni zadatku, odnosno državni organi moraju imati službenike koji razumiju prijetnje i rizike koji postoje za specifične KII koje pripadaju njihovom sektoru. Ljudski i tehnički resursi moraju biti ojačani u cilju efektivnog obavljanja ove funkcije.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj urađenih analiza u odnosu na broj KII, kao i kvalitet istih.**	Nema izrađenih analiza	Svi vlasnici identifikovanih KII imaju izrađene analize rizika	Svi vlasnici identifikovanih KII imaju izrađene analize rizika na godišnjem nivou
Indikator učinka b) **Usvojena Uredba o mjerama zaštite KII.**	Ne postoji uredba	Pripremljen nacrt uredbe	Usvojena uredba o Zaštiti kritične informatičke infrastrukture i njenoj zaštiti
Indikator učinka c) **Broj formalizovanih partnerstava sa nosiocima KII.**	Ne postoje formalizovana strateška partnerstva sa vlasnicima KII	Definisan model za razmjenu informacija i ekspertize	Formalizuje strateška partnerstva sa vlasnicima KII

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
3.1 Donošenje podzakonskih akata u vezi sa KII	1. Pripreljmljen predlog 2. Predlog usvojen	MUP	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
3.2 Opremljena specijalizovana prostorija za forenziku i analitiku	1. Obezbjeđena prostorija 2. Nabavljeno 6 računara 3. Nabavljena kontrola pristupa 4. Instalirana open source rešenja za monitoring 5. Nabavka alata za forenziku i analitiku	DZTP	III	Kontinuirano	Budžet	Budžet

STRATEŠKI CILJ: 4 **Međuinstitucionalna saradnja**	**Prepoznata je potreba za jačanjem međuinstitucionalne saradnje, pri čemu će poseban akcenat biti stavljen na efikasnu i pravovremenu razmjenu informacija i najboljih praksi. U tom kontekstu, nadležne institucije će raditi na snaženju komunikacionih metoda kroz, između ostalog, organizovanje vježbi kriznog komuniciranja u slučaju sajber incidenata i napada većih razmjera. Vježbe će imati za cilj definisanje jasnih procedura komuniciranja u kriznim situacijama, kao i pravovremeno revidiranje istih.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godinisprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj imenovanih kontakt osoba, u odnosu na broj institucija.**	31 kontakt osoba	Povećanje broja kontakt osoba za 30% u odnosu na početnu vrijednost	Povećanje broja kontakt osoba za 50% u odnosu na početnu vrijednost
Indikator učinka b) **Aktivan registar sajber eksperata.**	Ne postoji registar	Napravljena tehnička specifikacija	Uspostavljen registar
Indikator učinka c) **Uspostavljena operativna platforma.**	Ne postoji platforma	Pripremljena tehnička specifikacija	Uspostavljena platforma
Indikator učinka d) **Formirana interresorna grupa.**	Ne postoji	Formirana grupa	Usvojen pravilnik o radu
Indikator učinka e) **Broj organizovanih vježbi na godišnjem nivou, dužina trajanja vježbi, kao i broj uključenih institucija.**	Jedna vježba	Organizovane 2 vježbe	Organizovane 4 vježbe
Indikator učinka f) **Definisan pravilnik i procedure razmjene informacija o sajber incidentima i komuniciranja između organa.**	Ne postoji pravilnik	Definisane procedure razmjene informacija o sajber incidentima i komunikacija između organa	Usvojen pravilnik

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
4.1 Platforma za razmjenu informacija	Operativna platforma	DZTP	III	IV	Budžet	Budžet
4.2 Nastavak rada Operativnog radnog tima, kao jedan od modela optimizacije zajedničkih napora u domenu prevencije sajber prijetnji i odgovora na kompjuterske incidente	1. Usvojene izmjene i dopune Odluke o obrazovanju Operativnog radnog tima. 2. Napravljen plan za odgovore na incidente koji imaju uticaj na veći dio sistema državnih organa. Plan treba da sadrži definisane uloge i raspoložive stručne i tehničke kapacitete po institucijama 2. Obezbjeđivanje naknade za članove tima 4. Obezbjeđena i opremljena prostorija za rad tima	MJUDDM DZTP MO ANB MUP MVP MPA AEKIP Predstavnici ISP	II	III	Budžet	Budžet
4.3 Saradnja kroz Savjet za informacionu bezbjednost	1. Savjet prati i daje preporuke za sve projekte koji se odnosne na povećanje mjera prevencije sajber prijetnji, a koja su dokumentova u zapisniku sa sastanaka. 2. Savjet predložio plan obuke za Operativni radni tim za period od 1 godine, sa ciljem dostizanja adekvatnog nivoa vještina.	MJUDDM	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
4.4 Zajednički program edukacije	Zajedničko učešće na jednom kursu, obuci ili konferenciji	MJUDDM DZTP MO ANB MUP MVP MPA AEKIP	I	IV	Sredstva iz donacija	Sredstva iz donacija

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
4.5 Izmjene i dopune pravilnika o radu CIRT-a	Unaprijeđen pravilnik u dijelu razmjene informacija i izvještavanja	DZTP	I	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
4.6 Uspostavljanje mogućnost slanja informacija roditeljima kroz portal za rodItelje (i kroz web aplikaciju www.dnevnik.edu.me i kroz mobilne aplikacije) od strane Ministarstva koje se odnose na bezbjedno korišćenje tehnologije i interneta	Razmjena informacija kroz različite aplikacije	MPNKS	II	III	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva

STRATEŠKI CILJ: 5 **Zaštita podataka**	**Vlada Crne Gora će u cilju sprovođenja adekvatne zaštite važnog dijela informatičke infrastrukture jačati nacionalne kapacitete potrebne za sprovođenje bezbjednosne akreditacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa u kojima se koriste tajni podaci, kao i kapaciteti u oblasti kripto zaštite.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Izrada odgovarajućih pravnih akata i pratećih dokumenata od strane međuresorne radne grupe.**	Ne postoji pogovarajući pravni akt	Formirana radna grupa i izrađen predlog odgovarajućeg pravnog akta	Usvojen odgovarajući pravni akt
Indikator učinka b) **Broj novozaposlenih informatičara u Direkciji za zaštitu tajnih podataka koji će se baviti akreditacijom komunikaciono-informacionih sistema i upravljanjem kripto materijalima.**	Dva zaposlena službenika	Zaposlena 3 službenika	Zaposlena 3 službenika
Indikator učinka c) **Broj sistematizovanih radnih mjesta sa opisom poslova vezanih za informacionu bezbjednost tajnih podataka.**	Nema	Prepoznati radna mjesta i predložiti izmjene sistematizacije	Usvojena sistematizacija
Indikator učinka d) **Broj sertifikovanih komunikaciono-informacionih sistema i sprovedenih internih revizija u cilju provjere implementacije standarda.**	Nema	Jedan sertifikovani sistem	Tri sertifikovana sistema

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
5.1 Unapređenje propisa neophodnih za sprovođenje sertifikacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa za obradu tajnih podataka	1.Usvojena Uredba o bližim uslovima i načinu sprovođenja informatičkih mjera zaštite tajnih podataka 2.Usvojen Pravilnik o certifikovanju komunikaciono informacionih sistema	DZTP	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
5.2 Obuke po pitanju implementacije standarda informacione bezbjednosti (sertifikovani implementator, interni revizor)	Sertifikovano minimum po jedan službenik iz instituicija, poželjno standard.	MJUDDM DZTP MO ANB MUP MVP MPA	II	IV	Budžet	Budžet
5.3 Stvaranje uslova za prijem i čuvanje podataka označenih stepenima tajnosti “Povjerljivo”, “Tajno” i “Strogo Tajno” odnosno do stepena tajnosti koji je potreban instituciji.	Institucije koje imaju potrebu da vrše razmjenu tajnih podataka su obezbijedile adekvatne prostorije, računarsku opremu ili sistem (u slučaju da je potreban) za prijem, obradu i čuvanje tajnih podataka a nakon toga u skladu sa zakon iste sertifikovali od strane DZZTP	MJUDDM DZTP MO ANB MUP MVP MPA	II	Kontinuirano	Budžet	Budžet

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
5.4 Primjena standarda iz oblasti informacione bezbjednosti, u skladu sa zakonom	Sve institucije koje su vlasnici informacionih sistema su unaprijedile postojeće propise ili izradile nove, sa ciljem ispunjenja standarda iz oblasti informacione bezbjednosti.	MJUDDM DZTP MO ANB MUP MVP MPA	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva
5.5 Prepoznati ključne institucije u kojima treba urgentno uraditi penetraciono testiranje	Prepoznate ključne institucije u kojima trena urgentno uraditi penetraciono testiranje	DZTP	III	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva

STRATEŠKI CILJ: 6 **Edukacija u oblasti sajber bezbjednosti**	**Nadležni državni organi u cilju najbolje sajber bezbjednosne prakse će informisati o najnovijim sajber prijetnjama i preduzimati aktivnosti na edukaciji građana i organizacija u pogledu mehanizmima zaštite u sajber prostoru. Potrebni su održivi, kontinuirani i koordinirani napori kako bi se postigle šire promjene ponašanja i kako bi osigurali da sve ciljne grupe, javni i privatni sektor, kao i pojedinačni građanin, razumiju rizike i prijetnje koje postoje u sajber prostoru.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj održanih konferencija/radionica/obuka i gostovanja u obrazovnim emisijama.**		5 konferencija/obuka/gostovanja u emisijama	10 konferencija/obuka/gostovanja u emisijama
Indikator učinka b) **Broj objavljenih sadržaja na portalu CIRT.ME i broj ažuriranih materijala.**	Ažuriranje informacija na mjesečnom nivou	Ažuriranje informacija na portalu na nedeljnom nivou	Ažuriranje informacija na portalu na dnevnom nivou
Indikator učinka c) **Broj obučenih nastavnika po predhodno utvrđenom programu obuke.**	Definasan program obuke	Obučeno 250 nastavnika	Obučeno 500 nastavnika
Indikator učinka e) **Broj održanih radionica, takmičenja, debati itd, kao i broj djece koji je obuhvaćen aktivnostima.**	Definisan plan aktivnosti	Održane radionice 1.000 učenika	Održane radionice 2.000 učenika

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosioci aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
6.1 Edukacija lokalnih i državnih službenika i namještenika na temu sajber bezbjednosti a koji ne obavljaju poslove sajber bezbjednosti i nijesu iz IT struke	1. Sve ključne institucije su realizovale periodične "security awareness" programe 2. Ministarstvo javne uprave digitalnog društva i medija u saradnji sa Upravom za kadrove realizovalo security awareness" programe u kojima su učestvovali minimum 150 državnih i lokalnih službenika	MJUDDM DZTP MO ANB MUP MVP MPA	II	IV	Budžet	Budžet
6.2 Profesionalni treninzi iz oblasti sajber bezbjednosti za sajber eskperte iz ključnih institucija	Minimum 10 službenika je pohađalo profesionalne treninge i kurseve	MJUDDM DZTP MO ANB MUP MVP MPA	II	IV	Budžet/donacije	Budžet/donacije

6.3 Podizanje svijesti građana o bezbjednom korišćenju internet	1.Edukacija djece, nastavnog kadra, školskih pedagoga i psihologa minimum 300 osoba 2. Izrada i promovisanje brošura, izrada publikacija, pisanje članaka i gostovanje u emisijama u edukativne svrhe; 3.Ažuriranje materijala na portalu CIRT-a iz oblasti sajber bezbjednosti. 4. Organizovanje focus grupa na temu sajber bezbjednost sa raznim ciljnim grupama za minimum 100 osoba	DZTP MPNKS	II	IV	Budžet/donacije	Budžet/donacije

STRATEŠKI CILJ: 7 **Saradnja javnog i privatnog sektora**	**Vlada Crne Gore će i u narednom periodu nastaviti sa posvećenim radom u cilju podrške, kako u odgovoru na incidente, tako i u dijeljenju informacija i zajedničke inicijative u partnerstvu sa privatnim sektorom. Dakle, jedino visok stepen komunikacije, saradnje i integracije može biti efikasan način da se razumije i na pravi način odgovori na potrebe i izazove privatnih kompanija, a u cilju preduzimanja neophodnih mjera kako bi se postigao dovoljan stepen bezbjednosti.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka b) **Definisan pravilnik za proceduru razmjene informacija o sajber incidentima i komuniciranja između javnog i privatnog sektora.**	Ne postoji pravilnik	Definsane procedure	Usvojen pravilnik

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosici aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
7.1 Unapređenje saradnje sa privatnim sektorom i akademskom zajednicom	1.Uspostavljen formalan vid saradnje u skladu sa svojim nadležnostima, u kojem će biti definisan način saradnje u cilju obostranog jačanja. 2. Minumim 1 zajednička sajber konferencija ili vježba u kojoj bi uzeli učešće 3 institucija iz privatnog ili akademskog sektora	Svi	I	IV	Budžet/donacije	Budžet/donacije
7.2 Unapređenje zakonskih preduslova za jačanja saradnje sa privatnim sektorom, a u cilju podizanja nivoa kolektivne prevencije sajber prijetnji	Izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti i drugih akata, kojima će se jasno definisati međusobna prava i obaveze sa ciljem jačanja otpornosti na sajber prijetnje.	DZTP MJUDDM	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva

STRATEŠKI CILJ: 8 **Regionalna i međunarodna saradnja**	**Vlada Crne Gore će nastaviti sa regionalnim i međunarodnim aktivnostima i vršiti svoj uticaj ulaganjem u partnerstva koja oblikuju globalnu evoluciju sajber prostora na način koji unaprjeđuje i širi ekonomske i bezbjednosne interese i poboljšava kolektivnu bezbjednost.**		
INDIKATORI UČINKA	***Polazne vrijednosti***	***Vrijednost na sredini sprovođenja Strategije***	***Vrijednosti u poslednjoj godini sprovođenja Strategije***
Indikator učinka a) **Broj održanih obuka, konferencija, seminara, vježbi, sastanaka i biće kvalitativnog karaktera.**	Jedna vježba na godišnjem nivou	Tri održane obuke/konferencije/seminara/vježbi/sastanaka	Šest održanih obuka/konferencija/seminara/vježbi/sastanaka
Indikator učinka b) **Broj sklopljenih partnerstava, potpisanih ugovora i memoranduma.**	Ne postoji nijedan	Jedan memorandum	Dva memoranduma

Aktivnost	Indikator rezultata	Nadležne institucije/nosici aktivnosti	Datum početka (kvartal)	Datum završetka (kvartal)	Planirana sredstva	Izvor finansija
8.1. Jačanje bilateralne i multilateralne saradnje na polju sajber bezbjednosti	Realizovana minimum 1 aktivnosti (kursevi, radionice, konferencije, vježbe i drugo).	MJUDDM DZTP MO ANB MUP MPA MVP	I	IV	Budžet/Donacije	Budžet/donacije
8.2. Jačanje saradnje sa NATO, OEBS i drugim međunarodnim organizacijama	Učešća na redovnim događajima u organizaciji NATO, OEBS i drugih međunarodnih organizacija (sastanci komiteta, bordova, radnih grupa, konferencije, obuke, seminari, radionice i drugo)	MJUDDM DZTP MO ANB MVP MPA AEKIP	I	IV	Budžet/Donacije	Budžet/donacije
8.3. Izrada pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima	Pripremljen predlog pravilnika i procedura za razmjenu informacija o sajber incidentima	DZTP	II	IV	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva